

B'NAI B'RITH SZEMLÉ

BCU Cluj

T A R T A L O M

Glanecz Miksa tv.: A szemléről. — **Br. Dr. Isidor Tenner:** Aktive Solidarität. — **Dr. Marton Ernő tv.:** A páholyélet szellemi megújítása. — **Ing. Klein Gyula tv.:** Szomorúságaink éneke. — **Löbl József tv.:** Beszámoló az erdélyi zsidó tanonc-otthonokról. — **Tätigkeitsberichte der Logen.** — **ZSIDÓ VILÁG.** — **Ligeti Ernő tv.:** Az elkülönülés erkölcsi ereje. — **Br. Vizepräs. Izsó Diamant:** Lion Feuchtwenger: Die Geschwister Oppenheim. — **Dr. Ligeti Sándor tv.:** Az Ut (zsidó társadalmi folyóirat). — **Dr. Löwenstein Lajos elnök tv.:** Az egység minden áron. —
KÜLFÖLDI BB-ÉLET.

INHALT :

Br. Max. Glancz: Über unser Monatsheft. — **Br. Dr. Isidor Tenner:** Aktive Solidarität. — **Br. Dr. Ernst Marton:** Die geistige Erneuerung des Logenlebens. — **Br. Ing. Julius Klein:** Das Lied unserer Trauer. — **Br. Josef Löbl:** Über die Tätigkeit der siebenbürgischen jüdischen Lehrlingsheime. — **Tätigkeitsberichte der Logen.** — **Br. Ernst Ligeti:** Die moralische Kraft der Absonderung. — **Br. Vizepräs. Izsó Diamant:** Lion Feuchtwanger: Die geschwister Oppenheim. — **Br. Dr. Alexander Ligeti:** Der Weg. (Rezension). — **Br. Präs. Dr. Ludwig Löwenstein:** Um die Einheit in unseren Reihen. — **Aus anderen Distrikten.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kézirat gyanánt

A S Z E M L É R Ő L

Irta: GLANCZ MIKSA tv., Cluj

Éppen egy éve annak, hogy M. K-ünk szemléjét ismételten átszerveztük. S ha visszagondolunk arra, hogy milyen stádiumban volt abban az időben, mikor néhány tv. konsiliumra gyűlt össze, hogy ebből a majdnem privát jellegű közlönyből tényleg a páholyok intencióit fedő és azok munkáját tükröző **páholszemlé**t fejlesszen ki — ma megállapíthatjuk, hogy ez az átszervező munka ezuttal legalább is helyes irányban indult el.

Jól eső érzés úgy végig tallózni az új szemle egy évi termésén — bár bevallom nem egészen kielégítő. Kétségtelen, hogy a kiváló értékeknek egész sora adott méltó nivót ugyyszólván majdnem minden számnak. Csakhogy ez nem elég. Nem az individuális értékek megcsillantása a célja egy ilyen kollektív testület közlönyének. Azonban nem a szerkesztő tv-k hibáján mulott, hogy éppen az hiányzik belőle, ami pedig a lényege volna: a **páholyok kollektív szellemének**, a tv-k **kollektív összemeződésének** a visszatükröztetése. Ez a betöltetlen hézag a tv-k nagy többségének inaktivitásában leli magyarázatát.

Nem tudom, hogy nem áll-e valami félreértés ennek a túlzottan megmutatkozó inaktivitásnak a hátterében, az a téves nézet, hogy a szemlében talán csak a páholyok par excellence írástudói, vagy író-dilletánsai juthatnak fórumhoz. Ez valóban félreértés volna, amelyet határozottan el kell oszlatnunk. M. K-ünk hivatalos organumának nem lehet és nem is az a célja, hogy holmi szunnyadó irodalmi velleitások kiélésének pódiumává váljék. A szemle minden tv-nek fóruma kell, hogy legyen — akinek csak valamelyes mondanivalója van.

Ezzel szemben mi a helyzet?

Minthogy a szemle hét páholy néhány aktív tv-nek munkájából tevődik össze, benne sokkal kirívóbban jelentkezik az a sokat pertraktált hiányosság, mely megfelelő viszonylatban egyes páholyok plenáris munkaüléseit is jellemzi.

Néhány tv. referál, előadást tart, felszólal, hozzászól, ünnepi beszédet mond, toasztot a tv-i vaesorákon, tehát mindazok a megnyilatkozások, amelyekben a páholyok munkája kivetítül, mindig és a legtöbb páholyban ugyanazon néhány tv. szereplésében jut kifejezésre.

Végeredményben a kollektivitás maga nem öncél, de lehetetlen

nem gondolni arra, hogy ez egyoldalúság felé vezet és hogy így hány termékeny gondolat, hány hasznosítható ötlet vetélődhetik el — pusztán azért, mert értékes tv-k egész sora egyszerűen nincsen beállítva a nyilvánosság előtt való megnyilatkozásra és inkább véka alá rejti mondanivalóit.

Csakhogymég a plenáris páholy-munka lefolyásában a tv-k nagyrészenek inaktivitására meg lehet találni a mentséget abban, hogy feszélyezi őket a nyilvánosság előtt való beszéd rutinjának hiánya, a dadogástól való félelem, a szemlével kapcsolatban ez a passzív rezisztencia teljesen indokolatlan.

Sőt! A szemlének — azt mondhatnám, — szinte éppen az lehetne többek között a hivatása, hogy az így különben veszendőbe menő értékes gondolatoknak, amelyek tartalmuknál, általános zsidó érdekeknél fogva egy vicinális jelentőségű páholy-ülés keretéből kinőve, az egész M. K-i keret szélesebb körű érdeklődésére, vagy megvitatására tarthatnának igényt, megfelelő publicitást nyújtson. Mert, ha valakiből a szónoki készség hiányzik is, ez nem jelenti azt, hogy mondanivalóit írásban ne tudja megfelelő habitusba öltöztetni. Bizonyos, hogy mintegy háromszáznyi szelektált intelligens zsidó ember között igen sokan vannak olyanok, akiknek bár nem lévén szónokok, volna olyan mondanivalójuk, amely általános érdeklődésre hasznosíthatóan és termékenyítően tarthatna igényt. Nem kézenfekvő-e tehát, hogy az ilyen, a plénumban hallgatásra ítélt tv-k, a szemle nyilvánosságát kellene, hogy felhasználják arra, hogy mondanivalóikat nyugodtan átgondolt és a nyilvánosság számára kifésült írás formájában állítsák a kollektív zsidó érdekek szolgálatába?

Hogy ezzel szemben a passzivitás fokát láthatóbban demonstráljam, felemlíthetek néhány számot:

Az elmúlt évben 8 rendes és egy kettős szám jelent meg, összesen 304 oldal terjedelemben. Ezen kívül megjelent egy ezidei szám 32 oldal terjedelemben és az így összesen megjelent 336 oldalon a tv-k a következőképpen vettek részt.

Az Ahavából egy tv. szerepelt egy írással, az Avodából két tv. egy-egy cikkel, az Emunából három tv. egy-egy cikkel, a Jecirából három tv. egy-egy cikkel, az Orból két tv. négy cikkel, az Unitasból öt tv. egy-egy cikkel.

A Salomból ugyan husz tv. irt az új szemlébe, de ez a szám is csak relatív értékű, mert a husz tv. közül tíz tv. tízenhárom hónap alatt csak egy-egy írással szerepelt.

A M. K-i szemle elmúlt esztendejére visszapillantva, talán inkább recenziót kellett volna adnom a szemle lezárt évfolyamának értékeiről, ahelyett, hogy csak hiányosságára mutattam rá. Azonban — mikor egyes írások szabványos kiemelése és értékelése helyett inkább a szemle alapvető fogyatékoságára mutattam rá, alá akantam ezzel is huzni azt, hogy a szemle munkatársainál csak önzetlen, kollektív munkateljesítésről van szó és nem holmi írói ambíciók kiéléséről. El szerettem volna oszlatni azt a hitet, hogy a szemlében való munkához „író“-nak kell lenni.

Mindenekelőtt fontosnak tartom, hogy a szemle quasi összekötő

szerepét játsszék a M. K. hét páholya között. A szemle legyen az a hely, ahol a hét páholy tv-ei általános zsidó érdeki kérdésekben gondolataikat kicserélhessék, fontosabb kérdéseket megvitathassanak és csak mindezek után volna jelentősége a szemle revüi szerepének.

Ami a jövőt illeti, a szemle szerkesztő bizottsága igyekezni fog ezeken a hiányosságokon segíteni. A szemle-szerkesztő tv-k a német nyelvű Taetigkeitsbericht-eken keresztül állandó tükrét igyekeztek adni az erdélyi B. B.-munkának. Most tervbe van véve, hogy lapunkat rövidesen az erdélyi tv-i lánc kulturtevékenységének orgánumává is kiépítjük. A Salom páholy kulturbizottsága foglalkozott is már e problémával és az eddigi megbeszélések máris arra engednek következtetni, hogy ez az elképzelés rövidesen realizálódni fog. Gazdagítani fogja a szemle anyagát az a körülmény is, hogy abban mintegy két oldalnyi helyet a nővérek rendelkezésére fogunk bocsájtani, akik bizonyára új szint fognak hozni e munkatársi szerepükkel ahhoz a képhez, amelyet a szemle a jövőben zsidóságunk életéről tükrözni fog.

AKTIVE SOLIDARITÄT

Von Br. Dr. ISIDOR TENNER, Timisoara

Die Konzeption der Alliance Israelite Universelle hatte die tragischen Worte als Grundlage: „Kol Jisroel arewim“, alle Juden sind Bürge und Zahler, sind solidarisch haftbar einer für den anderen. Heute mehr als jemals zeigt sich die Notwendigkeit, das Wesen dieser Solidarität zu untersuchen.

Es sei dies jetzt keine wissenschaftliche, philosophische, historische Forschung, sondern eine rein praktische Frage.

Die Existenz der jüdischen Solidarität ist eine feste Tatsache, man könnte sagen sie sei das einzige Merkmal der seminationalen Existenz dieses seit jarhtausenden zerstreuten Volkes, das in seinen Eigenschaften, körperlichen-, geistigen Gebahren, ja sogar Interessen dissoziiert und mit den anderen Völkern bereits verschmolzen ist.

Diese Solidarität in ihrer passiven Form tut es, dass jeder Jude reflektorisch die Bedrückung aller Brüder unwiderstehlich mitfühlt.

Die grossen philanthropischen Institutionen, die spontanen Protest- und Hilfsbewegungen in allen Ländern liefern den glänzenden Beweis dieser passiven Solidarität, die allein schon die übernationale Existenz und Resistenzfähigkeit der jüdischen Kollektivität erklärt.

Es ist aber fraglich, ob in der jetzigen Lage diese passive Solidarität ausreicht?

Die Krise des Liberalismus, die Ablösung der individualistischen Gesellschaftsordnung durch den Kollektivismus, die wachsende internationale Interdependenz, welche ihr absurdes Superlativ in der internationalen Organisation selbst der nationalistischen Bewegung findet: all diese umwälzenden Änderungen bringen auch eine Revision der Verteidigungsmethoden der jüdischen Kollektivität mit sich.

Dem Antisemitismus gegenüber, der jetzt fest international organisiert wird, der sich mit örtlichen Vandalismen nicht mehr begnügt, sondern seine pseudowissenschaftlichen Theorien nunmehr systematisch Verwirklichen möchte, genügen die bisherigen Verteidigungs-, richtiger Linderungsmethoden — nicht mehr.

Durch Assimilationsversuche kann der Kampf nicht vermieden werden, die modernen Massnahmen des Gegners vereiteln dies. Eben- sowenig kommt die Propagierung der Auswanderung, — sei es nach Palästina, sei es anderswohin — für die bedrohten Millionenmassen in Betracht.

Nationale, oder internationale Wohlfahrtsinstitutionen werden ohnmächtig all die Not zu lindern. Lokale und isolierte Abwehraktionen müssen mit mathematischer Notwendigkeit zum Misserfolg führen, steht doch solchen Versuchen nicht nur die örtliche Übermacht, sondern die ganze international organisierte Bewegung mit allen auf- gestachelten schlechten Instinkten gegenüber, die keine Verstandes-, oder Moralargumentation zur Geltung kommen lassen.

Und trotzdem muss die Abwehrarbeit aufgenommen werden. Vergebens die Befürchtungen über den Ausgang des Kampfes. Die Verteidigung ist eine reflektorische Handlung, die Art und Weise ihrer Durchführung ist der Masstab für die Vitalität der angegriffenen Kollektivität.

Die Unzulänglichkeit der passiven Solidarität in diesem Verteidigungskampfe ist erwiesen durch die Erneuerung und Verschärfung der Angriffe und der, der jüdischen Kollektivität geschlagenen Wunden. Die Notwendigkeit spricht für andere Methoden, für die drin- gende Umgruppierung der Verteidigungskämpfe.

Die passive Solidarität ist eine übernationale, unorganisierte Verbindung, sie ist instinktiv, fast unbewusst. Auch die Abwehrarbeit der aktiven Solidarität muss in übernationalem Rahmen geleitet werden, was aber keine nationalen Interessen berühren kann, handelt es sich doch um Wahrung allgemeiner Menschenrechte.

Die besondere Lage des Judentums und also die Verteidigung seiner bedrohten Existenz ist sehr ähnlich und doch nicht identisch mit der der nationalen Minderheiten. Deshalb kann ihr auch kein Minori- tätenstatut dienen. Die Juden erklären sich nirgends freiwillig als nationale Minorität, bleiben sie doch überall ergebene Bürger ihres Vaterlandes, trotz der bittersten Enttäuschungen, die sie erfahren.

Diese Tatsache zieht also die natürlichen Grenzen der interna- tionalen Abwehrarbeit, die die organisierte und selbstbewusste jüdische aktive Solidarität leisten muss.

Die Schöpfung der nötigen lokalen-, nationalen- und übernation- alen Organisationen, als Abschluss: des zentralen repräsentativen Organs — sind die unerlässlichen, dringend zu bewältigenden Etappen der zu aktivierenden jüdischen Solidarität, soll der aufgezwungene Verteidigungskampf mit Aussicht auf Erfolg aufgenommen werden können.

Nur eine solche Organisation, mit befestigter Disziplin, wäre im Stande, den nötigen, präzisen und raschen Informationsdienst im

unmittelbaren Kontakt der nationalen und lokalen Organisationen, zu leisten — die nötigen materiellen Mittel und Reserven zu schaffen und dann den preventiven defensiven Kampf mit dem Internationalen Antisemitismus auf dem kulturellen, wissenschaftlichen, sozialen und ev. politischen Gebiete aufzunehmen.

Die Wunschträume, die in diesen Zeilen als Verheissung einer besseren Zukunft erscheinen, widerlegen die verlogene antisemitische Vorspiegelung des nach Weltherrschaft trachtenden Bündnisses der Juden. Die bereits aktivierende Zionistische Weltorganisation zeugt aber für die Möglichkeit der Sicherung menschlicher Lebensbedingungen auch für jene Teile der jüdischen Kollektivität die durch das Schicksal geführt an verschiedenen Teilen der Erde durch jahrhunderte lange Leiden Wurzel fassten.

A PÁHOLYÉLET SZELLEMI MEGUJHODÁSA

Irta: Dr. MARTON ERNŐ tv., Cluj

(Előadás a Salom-páholyban a kollektiv kulturmunkáról.)

Dr. Marton Ernő tv. alábbi dikke és az abban foglalt konkrét javaslatok egy hiányosságot kívánnak pótolni, amely hivatalosan is több ízben kifejezésre jutott. Reméljük, hogy ez a rendkívül figyelemre méltó kezdeményezés, amellyel Dr. M. E. tv. példásan tett eleget egy elnöki felhívásnak, meg fogja hozni a kívánt eredményt. (Szerk.)

Minden szellemi és erkölcsi mozgalomnak számolnia kell azzal a veszéllyel, hogy tanításai idővel megmerevednek, dogmává válnak s az egykor élettől duzzadó intézmények és mély gondolatokat rejtő szimbolumok üres formákká kövesednek, amelyekből visszavonhatatlanul elszáll a tartalom, a lélek.

Ha magunk köré nézünk és figyelő szemeink előtt elvonultatjuk korunk jellegzetes tüneteit és jelenségeit, megdöbbenve fogjuk tapasztalni, hogy társadalmi, gazdasági és politikai életünk telistele van ilyen megmerevedett dogmákkal, értelmüktől megfosztott szimbolumokkal, egykori nagy eszmék üres porhüvelyével. Lépten, nyomon belebotlunk intézményekbe és társadalmi berendezkedésekbe, amelyek már rég idejüket multák és riktó anachronizmusként hatnak. Politikai, közigazgatási és igazságszolgáltatási intézményeink egész sora esett ki az idők ritmusából és ezek a történelmi fejlődésben elmaradt csökevények néha olyan tömegben halmozódnak fel, hogy egyenesen eltorlaszolják az utat és a kilátást a jövő felé.

Minden földi dolognak a sorsa az, hogy megöregszik. Egyének, népek, társadalmak, sőt eszmék is alá vannak vetve az elaggás törvényszerűségének. Csak az kerülheti el ezt a végzetet, akiben megvan a képesség a megújódásra. A természet sohasem öregszik el, mert

minden évben megújul. De megújíthatnak népek, társadalmak és társadalmi intézmények is, ha szellemük megőrzi rugalmasságát és elég hajlékonyak ahhoz, hogy engedelmesskedjenek az idők változó parancsának.

A zsidóság és a zsidó nép intézményei még más népeknél is inkább ki vannak téve az előregedés veszélyének, mert a zsidó nép a gadutban elvesztette közvetlen kapcsolatát a természettel és a természetes étellel és így nálunk hamarabb dogmatizálódnak, hamarabb merevednek meg az eleven gondolatok. Bal Sem szárnyaló természetimádása, amely a chaszidizmus vallási forradalmában robbant ki, alig ötven év alatt szinte a szemünk láttára degenerálódott üres formalizmussá és az élettől idegen hideg dogmák börtönévé.

Ki nem eszmélt már rá zsidó templomokban istentisztelet alatt, miközben a gyülekezet hangosan mormolja az imákat, — imákat, amelyeknek szövegét nem is érti, vagy ha érti, nem érzi át az értelmét, csak mormolja mechanikusan, mint egy kínai ima-malom, miközben gondolatai profán hétköznapiasságok körül forognak, — ki nem eszmélt rá belső szégyenkezéssel, hogy ez az istentisztelet inkább mondható istenkáromlásnak, mint lelki megtisztulásnak és az Istenséghez való felemelkedésnek.

Es vajjon érzi-e a mai zsidó ember, miközben eszroggal és lulavval kezében éneklő az imát, hogy a kezében lévő pálmaágból és citrusgyümölcsből a palesztinai erdők és mezők illata száll feléje, tudja-e a sátrak ünnepén, hogy vidám szüreti mulatság volt egykor ez az ünnep, amikor a palesztinai zsidó paraszt betakarítván bő termését, a szőlőskertekbe vonult ki, hogy bufelejtő vigadozások között köszönje meg az áldást teremtő Istenének, akivel barátságban élt.

A páholyokat is az előregedés veszélye fenyegeti

Páholyunk mint par excellence szellemi megnyilatkozás és társadalmi intézmény szintén alá van vetve az élet törvényszerűségeinek és számolnia kell az előregedés és meddőség veszélyeivel. Minálunk is könnyen bekövetkezhet, hogy magas eszmeiséggel átítatott működési formáink és tradícióink elszikkadnak és üres formalitássá sekélyesednek. Nekem gyakran az az érzésem, hogy páholyéletünk és tevékenységünk sok tekintetben már ma is a degeneráció bizonyos jeleit mutatja. Formáknak és szimbolumoknak hódolunk, amelyeknek nem érezzük át az értelmét és eleven tartalmát. Amikor gyűléseink célkitűzéseink felsorolását hallom és magam körül látom a testvérek unott arcát, önkénytelenül merül fel bennem az összehasonlítás az a zsidó imával, amelyet mechanikusan mormolnak maguk elé a hívők a homályos zsinagógákban anélkül, hogy számotti vetnének az ima tartalmával.

Melyek is a mi célkitűzéseink:

„...hogy felemeljük népünk szellemi és erkölcsi niveljét.“

„...hogy istápolói legyünk minden jónak és nemesnek.“

„...hogy ápoljuk a tudományt és a művészetet.“

Gondoltok-e valaha arra, amikor ezeket a szavakat halljátok,

hogy tulajdonképpen mit is tettünk mi, mit tett a Páholy tíz éves fennállása alatt ezeknek a magas céloknak az eléréséért?

Mit tettünk népünk erkölcsi és szellemi nivójának emeléséért? Mit tettünk a tudományért és művészetért általában és különösen mit tettünk a zsidó tudományért és művészetért? Hogy miként istápoltuk a jót és a nemeset?

Ha becsületes számvetést csinálunk önmagunkkal és nem akarjuk lelkiismeretünket jószándéku, de az ügy nagyságához képest jelentéktelen próbálkozásainkkal megnyugtítani, meg kell állapítanunk, hogy eddig vajmi keveset valósítottunk meg rendünk ezen célkitűzéseiből és hogy nagyon is komolyan fenyeget bennünket a veszély, hogy egész páholy-munkánk üres formalizmussá és provinciális egyesületesdivé degradálódik.

Fel kell végre hoznunk magunkban a bátorságot, hogy nyíltan feltárjuk gyengéinket és kiméretlenül megmondjuk az igazságot önmagunknak és önmagunkról. Ha mindezt meg tesszük, rá fogunk jönni arra, hogy páholy-életünkben egy belső megújodási processzusnak kell megindulnia, ha csak nem akarunk korszerűtlenné, anachronizmussá és önmagunk karrikatúráivá válni.

Páholyunkra kint az életben egy sereg gyakorlati probléma megoldása vár, hisz tulajdonképpen a mi feladatunk lenne az egész zsidó közélet ellenőrzése és irányítása és végeredményben szerencsétlen népünk sorsának jobbrafordítása.

Ennek a roppant munkának az elvégzésére csak egy szellemileg rugalmas, fejlődésképes, az idő lelkét megértő és minden tekintetben kellő felkészültséggel rendelkező szervezet vállalkozhatik. Olyan szervezet, amelynek minden egyes tagja át van hatva a feladat nagyságától és hivatást érez magában arra, hogy népének vezetője és szolgálója legyen. Tartalom nélküli formákkal és halott jelszavakkal azonban nem lehet problémákat megoldani.

A páholy kisugárzása, emanációja kell hogy legyen mindazoknak az eszméknek és irányító gondolatoknak, amelyek a zsidó közösség jövőjét vannak hivatva formálni. Amikor ezt a megállapítást tesszük, nem szabad megfélemednünk arról az elemi fizikai igazságról, hogy fényt kisugározni csak olyan test tud, amely elegendő fényt gyűjtött magában össze ahhoz, hogy abból másoknak is kölesön adhasson. Hogyan vállalkozhatunk mi a zsidó nép szellemi és erkölcsi nivójának emelésére, ha elhanyagoljuk saját szellemi és erkölcsi nivónk fejlesztését?

Hogyan taníthatunk másokat, ha magunk tudatlanok vagyunk?

Nagy, szinte történelmi horderejű problémák megoldására vállalkoztunk s közben megfélemedtünk róla, hogy nem is ismerjük a problémáinkat. Már pedig problémákat megoldani csak úgy lehet, ha ismerjük őket a legapróbb részletekig, minden összefüggésükben.

A megújodás csak belülről jöhet

Valóban szükség van páholy-életünk megújodására, de ez a megújodás csak belülről jöhet, rajtunk keresztül, akik építő kövei vagyunk ennek a páholynak. Sajátmagunkon kell kezdenünk a mun-

kát, magunkból kell először értékeket kicsiholnunk és csak azután mehetünk ki a páholy falai közül, hogy ígét hirdessünk a népnek. A saját lelkünket kell csiszolnunk és palléroznunk és mindenekelőtt a saját tudásunkat kell bővítenünk, hogy felfoghassuk és megérthessük sorsunk problematikáját.

Itt áll előttünk a zsidó nép roppant problémája a maga kegyetlen, rejtelmes törvényszerűségeivel, kusza összefüggéseivel, a világtörténelem legkiesértetiesebb, legdémonikusabb problémája és ránkí háritotta a sors a feladatot, hogy ezt a problémát megoldjuk.

A zsidó nép még sohasem élt át viharos történelme során olyan nehéz és válságos időket, mint éppen ma. Az ilyen nehéz időkben okos, higgadt vezetőkre van szüksége a népnek, akik fel tudják fogni a problémák nagyságát, akik fel vannak szerelve a tudás fegyverével és bátor szívük van, hogy cselekedni is tudjanak.

Ezeknek a sokat-tudó, bátor szíveknek gyülekező helye kellene hogy legyen a Páholy.

Ahhoz azonban, hogy ezt a célt elérhessük, szívós, rendszeres és hosszú időre szóló kollektív munkának kell megindulnia, amelyből minden egyes testvér kiveszi a maga részét. Páholy-életünk megújodása csakis a szellem eszközeivel érhető el, aminthogy minden nép, de a zsidó nép elsősorban a szellemében él. Egy nagyszabású kulturmunka elvégzését kell magunk elé tűznünk, amelynek célja az, hogy felszívjuk és feldolgozzuk magunkban a zsidó problémának, a zsidó történelemnek és irodalomnak hatalmas komplexumát. Csak ennek a tudásnak a birtokában fogjuk megérteni a zsidó sors összefüggéseit, csak ez a tudás fogja megmutatni nekünk a jövőhöz vezető utat.

De nemcsak ebből a magasabb szempontból fog felmérhetetlen hasznót jelenteni nekünk az így megszerzett tudás és a tudásból fakadó meggyőződés, hanem mindennapi életünkben is. Hiszen a zsidókérdés vasmarka belenyul mindannyiunk legegényibb életébe, ez irányítja és dönti el sorsunkat, egzisztenciánkat, ez ad fel számunkra nap-nap után problémákat, melyek előtt megdöbbenve és értetlenül állunk, ha nem ismerjük a kérdés lényegét és törvényszerűségét.

Hány száz és hány ezer németországi zsidó testvérünk kerülhetne volna el életének tragikus fináléját, ha birtokában lett volna ennek a tudásnak. Hányan menekültek az öngyilkosságba csak azért, mert felkészületlenül érte őket zsidó mivoltuk végezete. És ki tudja, vajjon holnap nem állít-e bennünket is sorsunk olyan helyzetek elé, amelyeket csakis kiegyensúlyozott lelkű, a realitások talaján élő emberek bírnak elviselni.

A kollektív munka előnyei

Kollektív kulturmunkába kell kezdenünk, amelyben aktíven működik közre minden egyes testvérünk. Nyomatékosan hangsúlyozni akarom ezt, mert talán éppen az lesz ennek a munkának az újszerűsége, hogy nemcsak az írással és olvasással hivatásszerűen foglalkozó, intellektuálisan képzett testvérek fognak résztvenni benne, hanem mindenki, aki ennek a rendnek kötelékébe tartozik. Előítéletnek és babonának tartom azt, hogy csak diplomával rendelkező embernek

van joga szellemiekkel foglalkozni és tudományosan buvárkodni. Különösen nálunk, zsidóknál, nem áll ez.

Éppen ellenkezőleg, páholy-életünk egyik fontos hivatásának tartom azt, hogy minden egyes testvért közvetlen szellemi munkára serkentsem, mert csakis ez a szellemi tevékenység fogja őket alkalmassá tenni arra, hogy teljes értékű tagjai legyenek rendünknek. A könyv és az olvasás nem privilégium, különösen nálunk. Én azonban azt szeretném, ha ebből a jogból itt a Páholyban kötelesség lenne.

Kötelességévé fogjuk tenni minden egyes páholy-testvérnek, hogy behatóan, tudományos alapon foglalkozzék a zsidókérdés, a zsidó történelem és irodalom valamely ágával. Olyan gazdag és kimerítő irodalma van ennek a problémának, olyan népszerű formában és széles alapokon van ma már feldolgozva a zsidókérdés minden részlete, hogy az mindenki számára hozzáférhető. Akár kereskedő, akár iparos, akár orvos, akár ügyvéd a testvér, egyformán módjában áll megszerezni azt a tudást, ami ma egy zsidó ember, de főként egy Ben Brith számára elengedhetetlenül szükséges.

Mély meggyőződésem, hogy ez a szellemi tevékenység új ritmust és új lendületet fog adni egész páholy-munkánknak. Legszerűbb gyakorlati problémáink megoldásánál is magasabb szempontok fognak bennünket irányítani és munkánk egész nivója emelkedettebb lesz.

Azok számára, akik hosszabb idő óta, vagy talán sohasem foglalkoztak szellemi studiumokkal, az első időkben talán nehéz lesz egy rendszeres szellemi munka kereteibe beilleszkedni. De ez csak a kezdet nehézsége, amelyet több-kevesebb kitartással és lelkesedéssel lehet küzdeni. Ami azonban azután következik, már öröm és élvezet. Tudom, hogy testvéreink nagy többsége a mindennapi kenyérszerzés gondjainak igájában görnyed. Ez a kulturmunka azonban oázis lesz a számukra. Pihenés és felüdülés. Ez a munka ki fogja emelni őket a hétköznapi szűk kereteiből és új horizontokat fog feltárni előttük. És túl az üzleti élet és kenyérharc sivár világán, meg fogja mutatni nekünk életünk szebb, igazi értelmét.

Meg vagyok győződve róla, hogy már néhány heti munka után minden testvér örömmel fog résztvenni ebben a kulturális tevékenységben és napi munkájának elvégzése után szinte menekülni fog azokhoz a könyvekhez, amelyeknek átolvasását és feldolgozását reá-bíztuk. Szemlélatomást növekedni fogunk emberségünkben, idealizmusunkban és öntudatunkban.

A páholyban nincs közkatona

Bizonyára fognak akadni köztetek olyanok, akik azt fogják mondani: én nem vagyok alkalmas erre a munkára, én csak egyszerű közkatona vagyok és az is akarok maradni.

Az ilyen megjegyzések ellen már eleve tiltakozom. A páholyban senkisé nem mondhatja magáról, hogy közkatona. Itt nincsenek közlegények és tisztek. Ebbe a testületbe ti nem a véletlen folytán kerültetek és nem sorshuzás jelölte ki, hogy ki legyen páholy-tag és ki nem. Nem dobtunk nevetek egy kalapba, hogy aztán néhányat kihuzzunk és felavassuk páholytestvéreink.

Ti mindannyian, akik itt vagytok, kutatva lettetek. Mint Diogenes, aki lámpásával keresett embert, úgy néztek körül kutató testvéreink a mi zsidó éjszakánkban, hogy megtalálják a testvéri szíveket. Ti mindannyian kutatva lettetek a jellemetek, a szellemetek és a szándékatok tekintetében s ha a kutatók azt látták, hogy valaki kiemelkedik az átlagból, vagy alkalmas arra, hogy kiemelkedjék, csak azt hozták ide.

Nem, testvérek, senkisé nem helyezkedhetik közületek a közkatona kényelmes álláspontjára. Erdély kétszázézer zsidója közül mindössze háromszáz Ben Brith van és azért igazán nem lett volna érdemes páholyokat alapítanunk, hogy a kétszázézerből háromszáz közkatont válogassunk ki. Mi kell, hogy az erdélyi zsidó nép avangardja legyünk a tudásban, az önzetlen cselekvésben és az áldozatokban. És idővel mi kell, hogy a zsidóság gondolkodó agyává váljunk, hogy a háromszáz gondolkodjék, töprengjen és cselekedjék a kétszázézer helyett. Mi nem az a napoleoni hadsereg vagyunk, ahol minden közlegény a marsallbotot a tarsolyában hordja, hanem közöttünk egyáltalán nem lehetnek közlegények és senkise érezheti magát kisebbnek, vagy kevesebbnek, mint a másik. Igaz, hogy többnek se.

Mindezzel pedig nem akartalak dicsérni benneteket. Még kevésbé akartam hizelegni nektek. Ellenkezőleg, ez a megállapítás szigorú mementó és harsogó figyelmeztetés akar lenni mindannyiunktok számára, hogy eszméljeteK végre rá, miért vagytok itt és mi a feladatotok.

Aki gyengének és kicsinek érzi magát, gondoljon arra, hogy: „Der Mensch wächst mit seinen höheren Zielen.“ Minél magasabb az ideál, mely felé igyekeztek, minél nagyobb feladatot tűztök magatok elé, annál nagyobbak lesztek ti magatok.

A gyakorlati program

Remélem, hogy ha nagy vonásokban is, érzékeltetni tudtam veletek hogy mit értek én a Páholy kultur munkája alatt. Nem egy önképzőkörre gondolok, hanem szellemileg dolgozó emberek kollektív munkájára, amelyből értékek fognak fakadni az egész zsidóság számára. Hiszen a zsidó tudomány, a zsidó irodalom és művészet a legelhagyatottabb mostohagyermek volt eddig az erdélyi zsidóságnak és kinek volna a kötelessége, ha nem nekünk, hogy ezt a mulasztást jóvátegyük.

Gyakorlatilag ezt a munkát úgy gondolom megvalósíthatónak, hogy a feldolgozandó tudományos és társadalmi problémákat bizonyos csoportokba fogjuk osztani és e csoportok élére egy-egy olyan testvért állítunk, akiknek a szóbanforgó témakörben már van valamelyes jártassága. E csoportvezető mellé fogjuk aztán kijelölni vagy önkéntes jelentkezés, vagy a kulturbizottság véleményezése alapján az egyes testvéreket, akik a különböző kérdéseket bizonyos határidőn belül feldolgozzák, a számukra megállapított irodalmat átolvassák és tanulmányaik eredményét a csoportvezető irányítása mellett előadásá fogják feldolgozni, amely a páholy plénuma előtt kerül felolvasásra

és megvitatásra. Ugyanegy témát többen is feldolgozhatnak, mert csak színesebbé, változatosabbá és alaposabbá fogja tenni a munkát.

Ahhoz, hogy átfogó és a mai idők szükségletének megfelelő zsidó tudásra tegyünk szert, szükségesnek tartom a következő problémák tudományos feldolgozását és a Párhelyban való előadását:

1. A ZSIDÓSÁG SZARMAZASA. (A fajprobléma.)

Sohasem volt talán fontosabb mint ma, hogy felelni tudjunk arra a kérdésre, kik vagyunk, mik vagyunk, milyen a fizikai és antropológiai megalkotottságunk, milyen a szellemünk, mik a hajlamaink. Miben hasonlítunk másokra és miben különbözünk másoktól. A fajprobléma a tudományos kutatás világából szállt a napi politika eseményei közé és ennek a harenak üldözött vadjai mi vagyunk. Hogy megállhassuk helyünket a küzdelemben, ismernünk kell a tiszta tudomány álláspontját ebben a kérdésben.

Az erre vonatkozó irodalom főbb művei:

Zollschan: Die Juden als Rasse.

Ruppin: Soziologie der Juden.

Fritz Kahn: Die Juden als Rasse und Kulturvolk

Frigyos: A zsidók természetrajza.

Judit: Die Jüdische Rasse.

Chamberlain: Die Grundlagen des 19. Jahrhunderts.

Alfred Rosenberg: Das Rassenproblem.

2. A ZSIDÓ TÖRTÉNELEM GRAFIKONJA. (Zsidó vándorlások.)

Más népek történelmét csak leírni lehet. A miénket rajzolni is lehet: egy grafikon cikk-cakkos vonalával a világtérképen. Amióta a történelem színpadára léptünk, vándorlunk a világ egyik végétől a másikig és ezek a vándorlások határozott törvényszerűségeket mutatnak fel. Sohasem volt aktuálisabb és égetőbb ezeknek a törvényszerűségeknél a felismerése, mint éppen ma, amikor a zsidó nép milliói ismét a vándorlások országutjára kényszerülnek.

Irodalom:

Kaplun Kogan: Die Jüdische Wanderbewegung.

Dr. Traub: Jüdische Wanderungen.

Ruppin: Die Juden der Gegenwart.

Hycem: Die Jüdische Emigration (folyóirat.)

3. A ZSIDÓ NÉP SZAMOKBAN.

Aligha van tanulságosabb és érdekesebb tudomány, mint a zsidó statisztika, amely rendkívül jellemzően világítja meg a zsidóság mai és elmúlt helyzetét.

Irodalom:

Lescinsky: Die Entwicklung des Jüd. Elementes im 19. Jahrhundert.

Ruppin: Soziologie der Juden.

Zeitschrift für Demographie und Statistik der Juden (1906—14).

IWO (Jüd. Wissenschaftl. Institut) Schriften for Jüd. Economie und Statistik (Jiddis).

4. A ZSIDÓSÁG GAZDASÁGI HELYZETE.

Ennek a hatalmas probléma-komplexumnak megismerése egyenesen egzisztenciális érdeke minden gondolkodó zsidónak. A zsidó-

ság gazdasági fejlődése határozott törvényszerűségeket mutat fel, amelyeknek felderítése és ismerete minden vezetésre hivatott zsidó szervezet számára elengedhetetlen szükségesség.

Irodalom:

Georg Caro: Wirtschaftsgeschichte der Juden.

Dr. Hoffmann: Die Juden und der Kapitalismus.

Sombart Werner: Die Juden im Wirtschaftsleben.

Ruppin: Soziologie der Juden.

Theilhaber: Untergang der Deutschen Juden.

Dr. J. Schipper: Jüdische Wirtschaftsgeschichte (4 kötet.)

Lescinsky: Die Berufliche Umschichtung der Juden.

Otto Heller: Untergang des Judentums.

Joint: Materialien für Statistik der Juden in Osteuropa.

5. AZ ANTISZEMITIZMUS TÖRTÉNELMI UTJA ÉS PSZICHOLOGIAJA.

Ez is ama problémák egyike, amelyek előtt még a művelt zsidó ember is megdöbbenve és értelmetlenül áll, mert nem ismeri indító rugóit, lelki és gazdasági háttérét és történelmi fejlődését. És mikor volt aktuálisabb ennek a kérdésnek megismerése mint ma, amikor ez a probléma nagy államok politikájának tengelyébe került.

Irodalom:

Coudenhove Calergi: Der Antisemitismus.

Leroy Baulieu: Der Antisemitismus.

Bernstein: Der Antisemitismus als Gruppenerscheinung.

Mathias Mises: Der Antisemitismus.

Az Enciklopédia Judaica idevonatkozó cikkei.

6. ZSIDÓ POLITIKA. (Küzdelem a zsidó polgári és kisebbségi jogokért).

Ennek a témának komoly és objektív feldolgozása igen hasznos tanulságokat nyújthat majd a romániai zsidóság politikai magatartására nézve. Annál közelebbről érint bennünket ez a kérdés, mert köztudomásulag mi zsidók voltunk a megteremtői a modern kisebbségi jogok gondolatának.

Irodalom:

Dubnov zsidó történelmének utolsó kötete.

Motzkin-Chazanovits: Die Judenfrage der Gegenwart.

Dr. Feinberg: Les droits des minorités et les Juifs (francia).

Comité des Delegations Juives: Die Minoritätenrechte der Juden.

Hans Kohn: Politik.

Enciklopédia Judaica vonatkozó cikke.

7. PALESZTINA GEOGRÁFIAJA ÉS ETNOGRÁFIAJA.

Palesztina a mai zsidó realitások homlokterébe lépett. Sok száz-ezer zsidó meggyőződése szerint Palesztina a zsidókérdés egyetlen pozitív megoldása. Ez és a következő előadások a Palesztinával kapcsolatos problémákat lesznek hivatva feltárni.

Irodalom:

Bonnet: Palestina.

A. Z. Rabbinovits: Toldot Eрец Jisrael (héber).

Dr. Holdheim: Palestina.

8. PALESZTINA MINT A ZSIDÓ JÖVŐ ORSZAGA.

Irodalom:

Marcus: Palestina ein werdender Staat.

Bonnet: Palestina.

9. AZ ARABKÉRDÉS.

Irodalom:

Beilinsohn: Die Araberfrage.

Hans Kohn: Die Nationale Bewegungen im Orient.

10. A CIONISTA MOZGALOM:

Irodalom:

Böhm: Die Zionistische Bewegung.

Szokolov: Die Geschichte des Zionismus.

Jüdisches Lexikon V. kötet.

11. EMANCIPACIÓ ÉS ASSZIMILACIÓ.

Irodalom:

Herzl és Nordau cionista iratai.

Enciklopedia és Jüd. Lexicon vonatkozó cikkei.

12. A ZSIDÓ RENESZÁNSZ-MOZGALOM SZELLEMI IRÁNYAI.

Irodalom:

Hans Kohn-Weltsch: Zionistische Politik.

Böhm: Die Zionistische Bewegung.

13. ZSIDÓ TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI SZERVEZETEK.

Irodalom:

Az Enciklopedia Judaica és a Jüdisches Lexikon következő vezérszavai: Alliance, ICA, Joint, Jewish Board of Deputies, Comites des Delegations Juives.

14. A ZSIDÓ TÖRTÉNELEM ALAPVONALAI.

Az ezután következő előadások szorosan hozzátartoznak az általános zsidó tudás elemeihez és nélkülük nem alakulhat ki harmónikus, egységes zsidó világkép.

Irodalom:

Dunov: Das Wesen der Jüdischen Geschichte.

Malchizedek: Jüdische Geschichtsphilosophie.

Dubnov: Der Jüdische Nationalismus.

15. A ZSIDÓ KULTURA.

Irodalom:

Fritz Kahn: Die Juden als Rasse und Kulturvolk.

Az Enciklopedia vonatkozó cikkei.

16. AZ ÓHÉBER IRODALOM.

Irodalom:

Bernfeld: Geschichte der Jüdischen Literatur.

Keckskeméti: A zsidó irodalom története.

17. AZ ÚJ-HÉBER IRODALOM.

Irodalom:

Klätzkin: Die Hebräische Literatur.

Klausner: Geschichte der neuhebräischen Literatur.

Keckskeméti: A zsidó irodalom története.

18. A JIDDIS IRODALOM.

Irodalom:

Pineles: Geschichte der jüdischen Literatur.

Az Enciklopedia vonatkozó cikke.

19. A HÉBER NYELV.

Irodalom:

Lipsitz: Die hebräische Sprache.

Az Enciklopedia és a Jüdisches Lexikon vonatkozó cikkei.

20. A ZSIDÓ ETIKA.

Irodalom:

Lazarus: Ethik des Judentums.

Az Enciklopedia és a Jüdisches Lexikon vonatkozó cikkei.

21. ZSIDÓ NÉPSZOKÁSOK ÉS A ZSIDÓ ÜNNEPEK FEJLŐDÉS-TÖRTÉNETE.

Irodalom:

Ellenbogen: Geschichte des jüdischen Gottesdienstes.

Rosenwald: Sitten und Gebräuche der Juden.

Jüd. Lexikon: Jüd. Feste.

Csak egész nagy vonásokban igyekeztem felvázolni azt a belső kulturprogramot, amelynek megvalósítása véleményem szerint minden páholyoknak elsőrangú feladata. Ez a vázlat természetesen nem tökéletes. Csak a legfontosabb és legaktuálisabb ismeretekre szorítkoztam és teljesen kihagytam a nem speciálisan zsidó, hanem általános emberi és társadalmi problémákat, amelyeknek rendszeres feldolgozása és ismertetése ugyancsak a páholy-kulturmunka feladatkörébe tartozik. Mindenesetre nagy súlyt kell helyezni arra, hogy még a speciálisan zsidó témákat is az egyetemességgel való összefüggésükben és kölcsönhatásukban dolgozzuk fel és mutassuk be. A zsidó sorsot csak akkor fogjuk igazán megérteni, ha azt belehelyezzük az egyetemes emberi történések vonalába.

Ez a program nem egy hónapra, mégis csak nem is egy évre szól. Évek munkáját fogja igényelni, amíg minden részletében fel lesz dolgozva. De megéri az időt és a fáradságot. Mert ennek a munkának nyomán fog megújodni páholy-életünk, ez fogja mély és eleven tartalommal megtölteni a ma még laza és néha üres kereteket.

*

Dr. Marton Ernő tv. előadásában egy külső kulturmunka programját is felvázolta, amelynek ismertetésére jövő számunkban fogunk visszatérni.

SZOMORUSÁGAINK ÉNEKE

Írta: Ing. KLEIN GYULA tv., Cluj

Bár a „kortárs“-i szerep, ha nagy történelmi események korszakáról van szó, általában felette hálátlan szerep, mégis van abban valami megkapó érzés, a lendületnek dinamikus hatású érzése, ahogy akár az árként rohanó események sodrában tehetetlenül bukdácsoló emberke, akár a közömbös szemlélő (ha van ilyen boldog), akár a „tet-tel tényező“ szerepében kibontakozik előttünk a sokszor érthetetlenül összefüggéstelen, chaotikus történések eredője és iránya, vagy célja, amikor szemünk előtt dőlnek össze megingathatlannak hitt emberi alkotások, intézmények, rendszerek, buknak meg „örök életű“ tanok, szent hitek, oszlopos elvek, amikor mint kártyavárak omlanak le trónok, vagyonok, gigászokból törpék, törpékből óriások, bölcseségből futó bolondok és örültekből népek sorsintéző urai válnak. Minden emberi érték, elv, erkölcs, mintha csak szeszélyes időjárás meteorológiai tényezői volnának, egyik napról a másikra megjósolhatatlanul át-, le- és felértékelődnek. És különös: Archimedesnek csak egy fix pontra lett volna szüksége, hogy csigasorával kimozdítsa a földet sarkaiból, — a mi emberi világunk fejtetőre állott egyetlen fix pont nélkül, vagy talán éppen ennek hiányában.

És bár a szegény „kortárs“: a tehetetlen emberke bőrére megy a történelmi erőknél ez a hazard játék, részt kell venni benne neki is. Sem egyes egyén, sem egyetlen csoport nem vonulhat vissza a kényelmes passzivitásba. Legkevésbé mi, Istennek szenvedésekre kiválasztott népe.

Mert minden kollektivitás közt, mely ma e földön vergődik, a mi zsidó népünket fenyegeti és éri a legtöbb csapás. A többi kétezermillió hajszolja ezt a tizenhatmilliót és üvölti feléje: pusztuljatok! Ez a nép, mely kétezer év óta bünhödi a mulat és jövődöt, most a „lenni, vagy nem lenni“ problémájának halálos szakadékaig van hajszolva. Kétezer év történelmének minden szomorú eseménye: Róma rabigája, a népvándorlás, a középkor sötétsége, a kitűzetés Spanyolországból, az orosz pogromok, mind-mind enyhe tavaszi szellők, ahhoz a viharhoz képest, mely most száguld felénk.

Mi az, amit utjába álltíhatnánk? Vagy csak imádkozni tudunk a szakadék szélén és nyomorultul bevárni a pusztulást homokba dugott fejjel? Vagy nem is hiszünk a veszélyben, vagy talán nem is tudunk róla? Hol van az új Jeremiás, hogy felébressze az alvó lelki ismereteket?

Csak úgy lehet, nem hiszünk a veszedelemben, vagy nem is akarunk tudni róla. Ime néhány szomorú példa.

*

I. Egy nagyon kedves, nagyon intelligens és nagyon „társaság-beli“ urinóval beszélgettem nemrégiben. „Mit szól az X-né estélyéhez?“ kérdezi tőlem. „Harmincnyolc voltak a vendégek, kirámolták az ebédlőt és a hálószobát, a gyerekeket éjszakára elküldték. A buffet — no arról meséket lehetne mondani. Cigány is volt, pezsgő is volt. Éj-

fél után meleg ételek, hajnalban korhely-leves és tánc, ének, kártya-
késő reggelig. Becsülöm 10.000 leire, amibe ez került. No mit szól
hozzá?" Azt szoltam hozzá, hogy nagyon elitélem, súlyos hibának
tartom a mai világban ilyen költséges és zajos dáridókat csinálni.
Mindenkép súlyos hiba, de ha mi zsidók csináljuk, akkor bűn. Bűn
önmagunkkal és társadalmunkkal szemben, mert kihívjuk a külvilág
jogos kritikáját, azért a külvilágét, mely egyébként is mohón keresi az
alkalmat velünk szemben a kritikára, hibáinkat tulozza, bűneinkkel
szemben könyörtelenül szigorú, csak a rosszat veszi észre, ha rólunk
van szó és az egyesek minden hibáját és bűnét mindenkor az összes-
ségre, az egész zsidóságra általánosítja. „Ugy van, úgy van“ helye-
selt önagysága és másnap — ugyanilyen estélyt rendezett, mellyel
lehetőleg tullicitálni, lefőzni igyekezett X-nét.

Jobbra érdemes sorsom az elmúlt szezonban több ilyen estélyre
sodort el engem is. Ne titkoltam el véleményemet, mindenki helye-
selte elítélő szavaimat és — mindenki megrendezte a maga revancheát.

Nem jól van ez így, ennek véget kell vetni!

Ne mondják kérem, hogy ez magánügy, melyről csak a jelen-
voltak tudnak. Tudja, beszélő és tulozza a külső világ is, elítéli barát
és ellenség egyaránt. Amikor árváink, diákjaink, nyomorgó betegeink
számára verejtékes erőfeszítéssel sem tudjuk összehozni a legelemibb
szükségleteket sem, amikor csak Kolozsváron is ezrek és ezrek éhez-
nek, akkor nekünk, zsidóknak nem szabad ilyen duskálkodással hival-
kodnunk. Ha százszor annyit adnánk is a nyomorgóknak és éhezők-
nek, mint amennyit jóllakott vendégeinkbe erőszakolunk, akkor is csak
ezt írják terhünkre, amazt pedig elfelejtik javunkra könyvelni.

Való-igaz, akármit, akárhogy teszünk is, mint a mesében a bá-
rány, végül mégis csak megész bennünket a farkas, vagy legalább is
reánk vietasorítja éhes fogait, de azért a bárány mégis okosabban cse-
lekszik, ha kerül mindent, ami a farkas dolgát megkönnyíti, — kivált-
képpen súlyosan esik latba ez a bárány-okosság akkor, amikor az ok-
talanság a többi, az ártatlan bárányokat is veszélyezteti.

Páholyunk nővérszervezete az ő munkaprogramjába kell, hogy be-
iktassa és nem is utolsó sorban, azt a propagandát, mely meg kell,
hogy szüntesse a zsidó társadalmi életnek ezt az időszerűtlen és styl-
szerűtlen jelenségét, ami igazán senkinek sem használ, de mindnyá-
junknak árt. Ahol pedig még nincs nővérszervezet, nővéreink ott is
meg fogják találni a módját, hogy elérjék a célt, melyet — biztosan
hiszem — mindannyian helyeselnek, még azok is, akik az árral való
uszás gyöngye argumentumának engedni szoktak.

Hölgyeim, ezek a lipótvárosi allűrök most — enyhén szólva —
időszerűtlenek. És mindenképpen károsak és veszélyesek.

II. Halleluja! Béke! Béke! szép, jó, finom békebeli béke! „Létre“
jött, ami után immár jó 20 év óta buzgó ima epedezik százezrek — mit
százezrek: ezermilliók ajkain! Örvendezzünk hát Kamesatkatól a Tüz-
földig, vagy legalább is Clujtól-Satu-Mareig. Mert ime bezárultak
megint Janus templomának kapui, pihennek az ádáz fegyverek, le-
szereltünk végre — dúló csaták után. Hol dúltak ezek a csaták, hol
borultak végre egymás szakállára a bős harcосok? Azt hiszitek talán

Amerika és Ázsia, vagy legalább is Európa testvérnepei kaptak végre észbe és nem hajba? Nem fehérek és sárgák, nem germánok és latinok békéje született meg, még csak nem is a Welfek és Ghibellineké, vagy a homousios és homoiusiosé. Hanem csak a zsidó béke! Béke a zsidóknak, van-e ennél nagyobb öröm? Igen-igen, csak hogy ez amolyan autarchikus béke, velünk nem kötött békét egy sem tenger fővényénél több ellenségünk közül. Mi magunk kötöttünk békét a magunk „hatásköré”-ben. Akkor hát neológok és orthodoxok? Oh, nem! Egyazon nép — világhajszoltja, tiportja — egyazon nép, egyazon vallás, egyazon hit, egyazon hitközség egymást marcangoló egymás tor-kát fojtogató „pártjai” kötötték meg a békét. Halleluja!

Hogy is mondjuk csak Sevuothi imánkban? Ha minden tengerek vize tintává, minden erdők fái író-tollá, a végtelen ég kárpítja pergamenné válna, — mindez kevés volna Isten dicsőségének leírására. De kevés volna annak a szégyennek leírására is, ami minden zsidót és minden épeszü és éperkölsü embert is fullaszt, amikor látnia kell, mint képes a vak fanatizmus megfelejtkezni a kollektív érdek legprimärebb és legprimitívebb kötelelességeiről. Most, éppen most ezekben a katasztrófálisan történelmi időkben, népünk végveszélyének napjaiban, az összefogásra, az egymásra-utaltságra intő vérvörös égi és földi jelek lángjának világánál, a mindenfelől vesztünkre törő örület sötétjénél, most kellett egy nagy zsidó közületnek ilyen béka-egér harcot inscenálni a magunk szégyenére és kárára, itt-ott még lézengő barátaink megbotráncozására, tengernyi ellenségünk kárörömére. Nincs nekünk és azoknak a buzgó hitű testvéreinknek fontosabb zsidó problémánk, mint az, amiért ők ezt a marakodást megrendezték? Vajjon nem lett volna szentebb cselekedet, ha ez a sok harci energia inkább az existenciánkat, fizikai létünket, a magunk és gyermekeink jövőjét eltemetni készülő jelen tanácstalan problémáinak megoldása, vagy egyetlen nagy aktivánk és egyetlen mentsvárunk: Erec Jiszlél felépítése érdekében tombolta volna ki magát?

A történelem megint egyszer megismétli önmagát: mint amikor Róma hadai ostromolták a Templom szent városát, a már dűledező falak közt két párt veszekedett egymással a pusztulás tizenkettedik órájáig. Akkor elesett Jerusálajim. Nem gondolják azok a hittestvéreink, hogy sem megannyi kései „chotoszi” sem semmiféle rabbi-csoda nem elég Adonáj haragos villámainak elvezetésére? Nem gondolják, szebb, felemelőbb, Istennek tetszőbb lenne ez a béke, ha — a háborúság előtt kötötték volna meg?

Páholyaik nem maradhatnak közömbös szemlélői az ilyen vésszes jelenségeknek. Minden erejükkel meg kell előzniök ezeket a belháborúságokat. Minden erejükkel és a felvilágosítás minden nemes eszközével. Nem a hitközségek ügyeibe való illetéktelen beavatkozás ez, hanem a zsidóság sorsáért való felelősségérzet és a bajok idejében való elhárítását célzó őszinte törekvés. Ezt meg kell értenie a Ben Brithnek éppenúgy, mint a kívülálló zsidó testvérnek.

*

III. Járom a zsidó közélet mindennél rögzősebb utjait. Ott va-

gyok minden gyűlésen, tanácskozáson, meetingen, előadáson. Látom a bizakodó, lelkesülő, vagy csüggedő, fogadkozó, vagy közönyös arcokat, a keveseket, vagy sokakat a padokban és látom a biztató, lelkesítő, vagy kétségektől fakult arcokat a dobogón, vagy az emelvényen. És legyen az akár hitközségi, akár cionista, akár politikai, akár társadalmi, vagy jótékonyági gyülekezés, a dobogón és az emelvényen mindig és mindig csak ugyanazokat az arcokat látom. Tízet, vagy husz-harmincat a tíz, vagy huszezer közül. És nemcsak az arcok mindig ugyanazok, de ugyanazok a megnyilni hajlandó zsebek is.

Csodálatos a zsidó tömegeknek ez a passzivitása. Igaz, a tömegeket mindenkor a kevesek irányítják és vezetik. Mindenkor csak néhány ember, néhány jelszó: hit vagy maszlag, meggyőződés vagy érdek. A mi tömegeinknél mégis más, csodálatos jelenség ez. Nem azért, mert nincs még egy nép, melynek tömegeiben annyi marsall-botos tarsolyát hordozó találhatnánk, mint a könyv, az Írás kiesiszolt észjárásu, spekulatív népében, a morfondírozó és meditáló, tekintélyt nem ismerő, hyper-individuális zsidó emberek sokaságában. Nem ezért, vagy nem csak ezért. Hanem mert azok a külső erők, melyek bennünket minden oldalról nyomnak, huznak, taszítanak és szorongatnak, egy sokkalta kevésbé reagálni képes tömeget is aktívabb reagálásra kellene, hogy bírjanak és ennek a reagálásnak a mi dolgunk szomorú természeténél fogva éppen a mondott közéleti együtteseknél kellene működni és megnyilatkoznia, mert hisz' másutt nem is nyilvánulhat meg.

Mi a magyarázata hát ennek az érthetetlen passzivitásnak?

A „Gatt wet schajm helfn“ fatalizmusa.

Ebből a fatalizmusból kell felébreszteni tömegeinket annak a kevés számú vezetőnek és irányítóknak. Meg kell velük értetni, hogy az a másik mondás az igazi: segíts magadon, akkor Isten is megsegít. De csak akkor! Mert rajtunk, Istenen kívül, csakugyan senki sem segít, ha mi magunk nem segítünk és bizonyosan Isten sem fogja bűnünkül felróni, ha ilyen súlyos időkben intézményeink fenntartására, ifjúságunk jövőjére, iskoláinkra, Palesztinára időnkéből, pénzünkéből és munkánkából, ha másképp nem futja: akár az imádkozás rovására is előbbet fordítunk, mint az elmúlt idők elmúlt nyugalmaiban. A Tesuva, Tefila, Cedaka hármasszentségéből most első a Cedaka: áldozatkészség munkában, pénzben, szoros, békés összetartásban. Csak így lehet azután hatásos a másik kettő; a Tesuva és a Tefila. Mert bizony Archimédes is könyörtelenül leszúrta a római katona — Istennek tetsző cirkulusai közepette.

Istennek szenvedésekre kiválasztott népét fel kell ébreszteniünk szent fatalizmusából. Ha két évezreden át megtanultunk is szenvedni, elpusztulni nem akarunk!

BESZÁMOLÓ AZ ERD. ÁRVAGONDOZÓ TANONC- OTTHONAINAK MŰKÖDÉSÉRŐL ÉS CÉLKITÜZÉSEIRŐL

Irta: LÖBL JÓZSEF tv., Cluj

Szemlénk hasábjain már több cikk jelent meg ifjuságunk nevelési, kiképzési és egzisztenciális elhelyezkedése problémájáról. Talán nem lesz érdektelen megemlékeznünk a páholyok patronátusa alatt álló Erd. Zs. Árvagondozó legfontosabb intézményei, a tanoncotthonok eddigi működéséről és jelenlegi célkitűzéséről is.

A háboru szomorú zsidó áldozatainak százait a forradalmi idők még kicsiny falusi egzisztenciájuktól, a koresmától és szatócs-bolttól is megfosztotta. A közeli városokba menekült özvegyek árváikról nem gondoskodhattak. Ezren és ezren szorultak az Árvagondozó és a többi zsidó intézmények támogatására. A megszokott életvonalból kimozdított anyák tehetetlenségükben nem gondoskodhattak gyermekeik iskoláztatásáról, kiképzetésükről. Árvagondozónk e súlyos mulasztások pótlására minden nagyobb zsidó centrumban tanfolyamokat állított fel, amelyeken 13–14 éves gyermekeket készített elő és vizsgáztartott le az elemi iskolák anyagából.

Az Árvagondozó igazi célja, rendeltetése azonban a gyermekek további kiképzése, előkészítése valamely egzisztenciát biztosító életpálya részére. A háboru után észlelt gazdasági eltolódás, az ipari konjunktúra, a jól képzett és lelkiismeretes szakmunkás keresettsége, a szakmunkások által elérhető fizetés, amely csaknem kivétel nélkül felülmulat a hivatolnok-osztály, igen sok esetben a mérnök javadalmazását, de nem utolsósorban a Palesztina-építőmunka iránt mutatkozó érdeklődés az Árvagondozó vezetőinek a figyelmét az ipari pályák felé terelte. Igen rövid idő alatt azonban megállapíthattuk, hogy azok a fiúk, akik 13–14 éves korukig csaknem minden felügyelet nélkül, az uccán nőttek fel, annyira szertelenek, fegyelmezetlenek, hogyha továbbra is addigi környezetükben maradnak, rendszeres munka elvégzésére képtelenek lesznek. Am tudjuk, hogy minden időben, de különösen ha gazdasági válság jelentkezik, épp a zsidókkal szemben lép fel a legtulzottabb, a legkiméletlenebb következményekkel. Nyilvánvaló, hogy e gyermekeket ki kell ragadni az anyai házból és az intézetek rendjére, fegyelmére és munkára kényszerítő erejére kell bízni. A hygiénikusan berendezett tanoncotthonok az elsatnyult gyermekeket egészséges és fejlődésüket biztosító táplálékban, gondozásban részesítik, biztosítékot nyújtanak, hogy növendékeik a szokványos tanonckiképzésnél többet kaphatnak, felszabadulásukkor több ismerettel, nagyobb kezűgyességgel fognak rendelkezni, munkahelyeiken kitarók lesznek és a megkívánt munkafegyelmet fogják tanusítani. Az otthonon belül a növendékek megfontolt vallásos nevelésben részesülhetnek. De szolgálhatunk még egy igen fontos célt, a pályaválasztás irányítását. Bár az Árvagondozó a legkezdetelegesebb statisztikával sem rendelkezett, mégis köztudomású volt, hogy a zsidó iparosság csak néhány iparágat üz, igen jelentőseket teljesen mellőz. Megállapítható volt, hogy a vas- és fém-, valamint az építő-ipar alig foglalkoztat zsidókat, a mezőgazdaság, kertészet, állattenyésztés mint kizárólagos kenyért biztosító foglalkozások teljesen kiesnek a zsidóság érdeklődése köréből.

Az Árvagondozó iparoktatási és tanulmányi bizottságai úgy vélték, hogy Clujon a vas- és fémipar iránt érdeklődő és erre alkalmas gyermekek részére kell otthont nyitni, Timisoaran az építő-ipart kell

népszerűvé tenni, Satumaren a mezőgazdasággal és kertészettel kapcsolatos otthont kellene berendezni.

A zsidó társadalom minden rétege: iparosok, vállalkozók, lateinerek kereskedőkkel nemes versenyre kelve, csodálatos lelkesedéssel, megfontolt célkitűzéssel küzdenek az otthonok érdekében. Sorrendben elsőnek, 1925 áprilisában fényes avató ünnepség keretében a cluji tanoncotthont adják át nemes hivatásának. Ez otthon megnyitása csaknem teljes egészében a Joint és a cluji zsidóság megértő és nagylelkű áldozatkészségének volt köszönhető.

Otthonunknak már az első esztendőben 41 növendéke volt. A fiúk egy része az Árvagondozó által szubvencionált Archimedes mérleggyárban nyert elhelyezést. A nagyobb részénél azonban nem lehetett keresztül vinni a felállított elvet, nevezetesen hogy a vas- és fémiparban nyerjék kiképzetésüket. Ugyanis az otthonba felvett árvák rosszul tápláltak voltak, kedvezőtlen körülmények között nőve fel, sem elég erősek, sem elég ügyesek nem voltak, vas-, fém- és mechanikus műhelyekben nem feleltek meg. Elegendő munkahely sem állott rendelkezésünkre és így tevékenységünk elején már kénytelenek voltunk növendékeinket több, nem rokon iparágban elhelyezni. Ezzel feladtuk ama tervünket is, hogy az otthonban kísérleti műhelyt rendezzünk be. Törekvésünk a következőkben az volt, hogy növendékeink általános ismereteit gyarapítsuk. 600 kötetes könyvtárt állítottunk össze, amelyben román és magyar nyelvű szórakoztató ifjúsági, szépirodalmi könyv mellett igen változatos, az összes fontosabb iparágakkal foglalkozó szakkönyvek jelentékeny csoportja foglal helyet. A fiuk teremt szemléltető, oktató képekkel díszítettük, amelyek óvatosságra, az üzemi balesetek okozóira, az első segély nyújtás szabályaira, munkafegyelmre hívja fel a gyermekek figyelmét. A rendszeresített és nagy külső hallgatóság jelenlétében tartott előadások nemcsak szakmai ismereteket bővítették, hanem kiterjeszkedtek a társadalomtudomány, művészet, Palesztinaismeret és higiena tágas területére is. Heti 4 órában tanítottuk a számtant és mértant, 1 órában a gazdasági földrajzot, 1 órában az egészségtant.

Igen nagy súlyt fektettünk arra, hogy növendékeinket vallásos és zsidó szellemben neveljük. Jól tudtuk, hogy a vallásos törvények szigorú követelése egymagában nem szolgálhatja ezt a célt, ha belső tartalmat nem kap. Nagy súlyt fektettünk az ünnepekre, amelyek szépségeit, jelentőségét kidomborítottuk, népi jellegét kiemeltük, ősi foglalkozásunkhoz és a természeti jelenségekhez való kapcsolatait feltártuk, házi ünnepeinkkel élménnyé emeltük. A zsidó irodalmat és történelmet rendszeresen tanítottuk, a héber nyelv elsajátításában jelentős eredményeket értünk el. Növeltük önértéküket és önbizalmukat és megértettük, hogy a zsidó munkás a zsidó társadalom jelentős tagja, akire komoly feladatok megoldása vár.

Fáradozásunk és hozott áldozataink méltó jutalmát megkaptuk az elért eredményekben. Az otthonból kikerült növendékek csaknem kivétel nélkül megállották helyüket. A hachsára telepekre kerültek kollektív érzésükkel, fegyelmzettségükkel, munkakészségükkel annyira kiváltak, hogy a legfontosabb posztokra kerültek. Legnagyobb részük állandó munkában van és itt és Palesztinában is a maguk erejéből megélmek, az otthonban élvezett életstandardot magasabbra emelik, nem hanyagolva el közben szellemük továbbfejlesztését. Tanoncaink, akik a műhelyekben, tanonciskolában társaik részéről a durvaság, tanúi és részesei, az otthonban lelki finomságra, udvariasságra, előzékenységre tettek szert. Az otthon szelleme távol tartotta mindany-

nyiuakat szélsőséges megmozdulástól, egyetlen növendékünk sem került összeütközésbe a fennálló társadalmi renddel.

Eme eredményeket az 1930–31 években első sorban a cluji tanoncotthonban érték el. A következő esztendőekben azonban már igen súlyosan éreztük a zsidóság gazdasági leromlását. Otthonunk fentartása is cluji zsidóságunk ama kis csoportjára nehezedett, amely fel is építette és amelynek 34 tagja évek folyamán 1 millió leinél nagyobb összeggel járult hozzá. Ez a lelkes kis csoport anyagilag kimerült, a további terheket annál kevésbé vállalhatta, mert a felvett növendékek több mint 90 százaléka a vidékről került hozzánk. A vidék pedig a fentartási költségekhez a legminimálisabbal sem járult hozzá. A múlt évben adományok, tagdíjak és alapítványok címén mindössze 68 ezer leit vételeztünk be. Költségvetésünk egyensúlyának megőrzése érdekében, ami minden óvatosságunk dacára sem sikerült, létszámunkat csökkentettük, a felszabadultak helyét nem töltöttük be. A nagyobb méretű elnéptelenedés veszélyét elkerülendő körlevelet adtunk ki, amelyet elküldtünk a nagyobb zsidó községek összes intézményeihez. Rámutattunk az ipari kiképzés nagy fontosságára, felemlítettük az otthon nyújtotta előnyöket és megvilágítottuk annak fontosságát, hogy a szabadosan nevelt gyermekek rendet szokjanak, fegyelem alatt eljenek. De mert minden internálandó gyermek után havi 300–400 lei hozzájárulást kértünk, egyetlen hitközség, egyetlen jótékonyági intézmény, sőt egyetlen árvagondozói helyi csoport sem tartotta fontosnak a kérdéssel foglalkozni. A megdöbbentő érdektelenség és számos közéleti férfiú kijelentése az ipari kiképzés céltalanságáról, hozzájárult működésünk megbénulásához.

A németországi események, az akadémikus pályákon működött német zsidók mélyen elszomorító katasztrófája, Európa zsidóktól sűrűbben lakott országaiban ama, kormányoktól is támogatott, törekvés, hogy a zsidókat régi pozíciójukból kiszorítsa, nagyobb mérvű zsidó vándorlások fenyegető szükségessége, a palesztinai építőmunkában elért eredmények a zsidóság figyelmét újból az ipari és mezőgazdasági kiképzés felé fordították. Erdély zsidóságának azonban nincs oly szerve, amely a jelenlegi tervszerűtlenségben rendet teremthetne. E szervezatlenség következménye a gyengén képzett zsidó munkás, néhány szakmában a tultermelés és ezek munkanélkülisége. Mellékelem, mert mindennél többet mond, a cluji városi tanonciskoláknál az 1932–3 tanévről szerzett adataimat.

Abban a tanévben a beiratkozott 887 tanonc között 108, (12,2 százalék) volt a zsidó, akiknek iskolai előképzettségük ugyan nem volt kisebb többi társukénál, tudásban és szorgalomban általában többet mutattak fel, a mi szempontunkból még sem kielégítő:

Elemi 2 osztályt végzett 4 tanonc, 3 osztályt végzett 1 tanonc, 4 osztályt végzett 42 tanonc, 5 osztályt végzett 19 tanonc, 6 osztályt végzett 19 tanonc, 7 osztályt végzett 8 tanonc.

Gimnáziumi 1 osztályt végzett 4 tanonc, 2 osztályt végzett 1 tanonc, 3 osztályt végzett 4 tanonc, 4 osztályt végzett 4 tanonc, több osztályt végzett 2 tanonc.

Foglalkozás szerinti elosztásuk: szabó 29, asztalos 19, bádogos 8, mechanikus 7, nyomdász 6, fodrász 4, üvegesiszoló 4, villanyszerelő 4, ékszerész 3, címfestő 3, gyárban 3, fogtechnikus 2, könyvkötő 2, késes 2, pék 2, szűcs 2, szövő 2, cinkografus 1, cukorkagyártás 1, ezüstműves 1, kályhás 1, lakatos 1, kelmetsztító 1.

Szerződéssel rendelkeztek, de valamilyen okból, legtöbbször a munkaadó indolenciájából az iskolába nem iratkoztak be 33-an, akik

közül 9 volt asztalos és 8 szabó. Érthető, hogy e szakmákban munkásaink miért nem tudnak elhelyezkedni.

A tanoncotthonok szerepe és nagy fontossága nyilvánvaló. Kiemelve az Árvagondozó eddigi keretéből, be kell kapcsolnunk a tanoncotthonokat az ifjúság okos átrétegzésének munkájába. Segítségükkel irányíthatjuk a tervszerű ipari és mezőgazdasági kiképzést. A Munkaközösség és az Árvagondozó cluji v. timisoarai központtal megalkotja az ipari és mezőgazdasági otthonok országrészi egyesületét. Az összes nagyobb városokban zsidó munkaadókról, vállalatokról, gyárakról, zsidó munkásokról és tanoncokról összegyűjti az összes adatokat. Megállapítja azokat az ipari szakmákat, amelyeket országunk viszonylatában, de Palesztinaszempontról is előnyben részesítendőnek tart. Ezekben az iparágakban munkahelyeket biztosít és tanoncotthonbeli növényeket csak ily műhelyekben vagy gyárakban helyez el. Az otthonok mellé megszervezi a pályaválasztási tanácsadót, amely végzi a tanoncok felvételét és a különböző otthonokban az elhelyezéseket. Elvként leszögezendő, hogy minden otthonban a növények azonos szellemi nívón legyenek, nehogy egymást a kiképzésükben gátolják. Anketákat rendez, szülői értekezleteket hív össze, ahol rámutat az ipari és mezőgazdasági kiképzés szükségességére, de arra is, hogy az értelmes szakember javadalmazása ma újból nagyobb az akadémikus képzettségű magánhivatalnok fizetésénél. Gondoskodnak arról, hogy az otthonok szelleme, nevelési iránya a mai idők követelményeinek megfeleljen. Közreműködne a segítséget nyújtana a legügyesebbeknek és legjobban kiképzetteknek, hogy Palesztinába kivándorolhassanak. Kiterjesztené figyelmét a tanoncotkodást megelőző tanulmányi időre. Zsidó gyermekeink legnagyobb része oly környezetbe nő fel, ahol kézügyességre alig tehet szert, ezért a zsidó tanonc a többenél ügyetlenebb kézfogású, miért a segédek, igen gyakran a mester elégedetlenségével, dorgálásával találkozhatnak, ami elkedvetleníti, munkahelyük elhagyására kényszeríti őket. Napközi otthonok játéka, elemi iskoláink gyakorlati órái pótolhatnák e hiányt. Különösen ez iskolák felső tagozatának tanrendjét lehetne úgy megállapítani, hogy a tanulók vagy az iparban vagy a mezőgazdaságban szerezzenek előismereteket. A tanügyi törvény nyújt erre lehetőséget. A gyakorlati munkát a tanoncotthonok mellett megszervezendő kísérleti műhelyekben, vagy farmokban végeznék.

A cluji és idővel a Timisoarán megszervezendő tanoncotthonokkal kapcsolatosan farmot kell létesíteni, amelyeken a növények célszerű elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnének.

A konyha és gyümölcskertészet, tehenészet és baromfi tenyésztés kellő intelligenciát követel és annyira változatos, hogy a szellemi életre berendezett zsidót kielégítheti, a beléje fektetett munkát és tudást meghálálja.

Ez az országrészi egyesület gondoskodna az otthonok pénzügyi szükségleteiről. A cluji tanoncotthon 30 tanoncra és 10 segédre készítette el a folyó évre a költségvetést. A szükséglet 370 ezer lei, amelynek több mint a felét normál bevételeiből: munkabérek, növények hozzájárulása, központi szubvencióból fedezi. A tervezett 10 holdas konyhakertészet és burgonyatermelés, tehenészet első évi költségvetéstervezete 407.400 lei kiadást és 312.000 lei saját bevételt mutat fel. Az itt közölt és többszörösen ellenőrzött adatok szerint Clujon a két iránnyal kiképzésben 60 fiut foglalkoztathatnánk, nevelhetnénk a páholyok által kívánt szellemben oly kicsiny áldozat árán, amelynek többszörösét Erdély zsidósága, még ma is, le nem kontrolálható és kevésbé produktív célokra fordítja.

TÄTIGKEITSBERICHTE DER LOGEN

AHAVA—BRASOV.

Für das neue Arbeitsjahr wählte die Loge den Br. Expr. Dr. Hermann Feiner zum Präsidenten wieder. Am Beamtenrat beteiligen sich auch die BBr. Expräsidenten Ionel Mihalovici und Izso Sebesi. Unter der Leitung dieser hervorragenden Brüder vollbrachte die Ahava-Loge in kurzer Zeit eine ganze Reihe anerkennungswerter Leistungen. Sie führte eine erfolgreiche Aktion zu Gunsten des unter der Patronanz der AG wirkenden Studentenhilfsvereins und der Bözödjfaluer Ger Gemeinde durch und ermöglichte durch ihre Beteiligung an der Kfar-Ussischkin-Aktion, dass deren Ergebnis alle Erwartungen übertraf. An der Tagesordnung der Logensitzungen steht regelmässig die Erörterung der von der AG-Leitung kommenden Anregungen. In der Sitzung vom 5. Feber 1934 hielt Br. Dr. Salamon Ritter ein ausführliches Referat über die letzte AG-Generalversammlung und in jener vom 19. Feber wurde das Beiragen zum AG-Budget behandelt. Br. Dr. Ernst Deutsch trug durch seinen Vortrag über das Jugendproblem zur Vertiefung der Kulturarbeit der Loge bei.

AVODA — TARGU-MURES.

Die Avoda-Loge setzt ihre Arbeit unter der Leitung des wiedergewählten Br. Pr. Dr. Ludwig Löwenstein fort. An der Tagesordnung der ersten Sitzungen des neuen Arbeitsjahres stand die Wahl der Komitees, die Feststellung des Budgets und die Ratifizierung der AG-Beschlüsse. In den letzten Sitzungen der Loge fand ein reger und wertvoller Gedankenaustausch über „die Berufung des Ordens in der heutigen Lage der Judenheit“ statt. Die im Laufe dieser Diskussionen erfolgten Ausführungen werden wir in unserem Monatsheft veröffentlichen. — Die Loge beteiligt sich mit beträchtlichen Beträgen an den von der AG befürworteten Hilfsarbeiten, so an der Kfar Ussischkin-Aktion, an der Unterstützung der Bözödjfaluer Ger Gemeinde u. s. w. Unter der Leitung des Br. Vizepr. Béla Révész veranstaltet die Loge einen wertvollen Vortragszyklus, an der sich auch zahlreiche Mitglieder der benachbarten Schalom-Loge beteiligen.

EMUNA — TIMISOARA.

Die Leitung der Loge ist auch in diesem Jahre in den Händen des wiedergewählten Br. Pr. Karl Sperling geblieben. Geleitet von richtigem Gefühl für die zeitgemässen Forderungen hat sich die Emuna-Loge in ihrem Arbeitsprogramm solche Aufgaben gestellt, welche auch die Aufmerksamkeit der Schwesterlogen auf sich gezogen und sie zur Nachahmung angespornt haben. Der grösste Teil der Tätigkeit der Emuna-Loge besteht in der Verwirklichung dieser Zielsetzungen, welche nicht nur infolge der Bedeutung der Leistungen, sondern auch angesichts ihres erzieherischen Wertes sehr anerkennungswert sind. Auf eine detaillierte Schilderung dieser Tätigkeit werden wir noch zurückkommen.

JEZIRA — ORADEA.

An der Spitze der Loge steht der Br. Präs. Dr. Wilhelm Molnár, welcher auch im Vorjahr Logenpräsident war. Diese Kontinuität der Arbeit ermöglicht die systematische Weiterführung der Geschäfte und die Intensität der inneren Logenarbeit. — Br. Dr. Paul Pollacsek arbeitete für das Jahr 1934 ein reiches Kulturprogramm aus, welches die meisten jüdischen und allgemeinen aktuellen Probleme umfasst. — Am 4. März 1934. hielt die Loge eine Trauersitzung zum Andenken des unlängst verstorbenen Br. Dr. Rezső Kohányi. An der Trauersitzung nahmen die Witwe des Verschiedenen und zahlreiche Schwestern teil. Die Trauerrede hielt Br. Adolf Schustek.

OR — ARAD.

Zum Logenpräsidenten wurde Br. Dr. Max Kupfer wiedergewählt, welcher mit unermüddlicher Hingabe die Loge auf dem Wege der Entwicklung führt. Mit Zuziehung Aussenstehender wurde unter der leitenden Teilnahme des Br. Pr. Dr. Max Kupfer eine Nothhilfsaktion zu Gunsten der Armen der Stadt durchgeführt, welche einen imposanten Erfolg ergab. Die Loge trug aus ihrem Budget zur Schaffung des Kfar Ussischkin bei, sie spendete für die Ikloder Jeschiwa gewerbetreibender Bachurim, für die Unterstützung eines jungen jüdischen Gelehrten u. s. w. — Die Ortsgruppe des Siebenbürgisch-Jüdischen Studentenhilfsvereins, an deren Spitze BBr. der w. Or stehen, veranstaltete zu Gunsten der Clujer jüd. Studentenmensa einen erfolgreichen Ball. — In die Loge wurden unlängst folgende neue BBr. eingeführt: Alexander Fischer, Brad, Viktor Fülöp, Samuel Lazar, Kazmer Reitzer und Karl Zahler, Arad.

SCHALOM — CLUJ.

Die Schalom-Loge setzt ihre Tätigkeit unter der Leitung des wiedergewählten Br. Pr. Dr. Eugen Kertész fort. Die Loge hält ihre Sitzungen wöchentlich ab, oft gemeinsam mit der Schwesternorganisation. Die gemeinsamen Sitzungen werden mit besonderen Formalitäten abgehalten und sind gewöhnlich stark besucht. — Die vor einigen Monaten gebildete Schwesternorganisation trägt viel zur Vertiefung des Logenlebens bei. Die Mitgliederinnen der Schwesternorganisation haben unter der Leitung der Schw. Präses Dr. Neufeld und Vizepräses Dr. Ligeti eine Milchaktion zu Gunsten der armen Schüler der orth. Volksschule durchgeführt, zu welchem Zwecke die Schalom-Loge auch aus ihrem Budget beitrug. Im inneren Arbeitsprogramm der Schwesternorganisation sind Veranstaltung von Sprachkursen, Ausbau der Logenbibliothek, und im allgemeinen eine aktive Beteiligung an allen Logenaktionen vorgesehen. — In den ersten Sitzungen des Arbeitsjahres wurden Gedenkreden über dahingeschiedene Persönlichkeiten gehalten, so über den tragisch verstorbenen Ministerpräsidenten Duca, Theodor Mihali, Stefan Pop Cicio und zwei bedeutende Führerpersönlichkeiten des deutschen Distrikts: Br. Grossekr. Dr. Alfred Goldschmidt und Br. Ehrenvizegrosspr. Dr. Hugó Kuznitsky. — Im Rahmen der Kulturtätigkeit der Loge haben die BBr. Emil Devecseri, Dr. Eugen Kertész, Dr. Nikolaus Elekes, Dr. Ernst Ligeti und Dr. Ernst Marton wertvolle Vorträge gehalten. Die BBr. Dr. Josef Hamburg, Maximilian Glancz, und Schw. Vizepräses Dr. Helene Ligeti haben Referate über die Tätigkeit des Siebenbürgisch-Jüdischen Studentenhilfsvereins, über die Monatshefte der AG und über die Tätigkeit der Schwesternorganisation abgestattet. In einer offenen Sitzung der Loge hielt Dr. N. M. Gelber, der berühmte jüdische Historiker einen hoch interessanten Vortrag über die wirtschaftlichen Möglichkeiten Palestinas. Von besonderer Bedeutung war der wertvolle Vortrag des Br. Dr. Ernst Marton über die Erneuerung des geistigen Lebens der Logen, den wir als Anregung zu einer systematischen jüdischen Kulturarbeit unserer Schwesterlogen in vollem Umfange veröffentlichen.

UNITAS — SATMAR.

Die Unitas-Loge hat für das neue Arbeitsjahr wieder den Br. Moritz Reiter jun. zum Präsidenten gewählt, welcher im Auftrage des Br. Grosspräsidenten vom Br. Expr. Dr. Isidor Hunwald installiert wurde. Die Loge setzt ihre organisatorische, kulturelle und karitative Arbeit regelmässig und mit gutem Erfolge fort. — Im Rahmen der Kulturarbeit der Loge haben die BBr. Dr. Ludwig Schwartz, Dr. Samuel Fischer, Dr. Nikolaus Fischer, Edmund Gáspár, Dr. Eugen Kaufmann Vorträge gehalten, während die BBr. Expr. Dr. Isidor Hunwald, Expr. Dr. Samuel Fekete, Prot. Sekr. Dr. Ludwig Schwartz, Dr. Karl Weiss und Arnold Korai über die Logentätigkeit auf den unter ihrer Leitung stehenden Arbeitsgebieten referierten. In ihrem neuen Budget hat die Loge eine beträchtliche Summe für die Logenbibliothek

vorgesehen, weiterhin unterstützt die Loge, den Schaar Hatora-Verein, die Kfar Ussischkin-Aktion die Bözödujfaluer Ger Gemeinde, einen jungen jüdischen Gelehrten u. s. w.

Z S I D Ó V I L Á G

AZ ELKÜLÖNÜLÉS ERKÖLCSI EREJE

Irta: LIGETI ERNŐ tv., Cluj

Nemrégiben egy rendkívül figyelemre méltó könyv jelent meg a könyvpiacon. Szerzője egy zsidó származású német író, Franz Werfel. A könyv, Die vierzig Tage des Musa Dagh (megjelent magyar nyelven is, Nova-kiadás, két kötet, igen jó fordításban). Kassák Lajos beszámolójában azt írja róla, hogy olyan mű, amelyet a Dosztojevski mértékével, a Tolsztoj monumentálisával kell mérni. Én is azt hiszem, hogy hasonló értékes, nagyarányú, művészi és erkölcsi erejű regény már hosszú-hosszu évek óta nem látott napvilágot.

A mű témája a világháborús örmény mészárlások története. Amint ismeretes, a világháború alatt a törökök nácionálista tébolyukban százezer számra kergették el az örmény lakosságot eredeti lakóhelyükről a pusztába. Ez a deportálás több százezer örmény rettenetes pusztulását okozta. Hét falu lakossága azonban ellenállott a deportálásnak, elsáncolta magát a Musa daghon, (Mózes hegyén) és heroikus önfeláldozással védte magát, amíg egy, a vezér hijján, meg nem mentették őket.

Egy keresztény nép hősköteménye, de ez a könyv tipikusan zsidó könyv. Ki kell cserélni a szereplőket és akár a zsidó nép hősköteménye is lehetne. A zsidóság minden problémája, asszimiláció, nemzeti öntudat, vallási kapcsolatok az istennel, de főként a zsidóságnak mint kisebbségnek a helyzete a többi népek között mind-mind felvetődnek e csodálatosan szép könyvben, tanulságot nyújtva minden zsidónak, akik most újból keservesen érzik fajtájuk elhelyezkedésének tragikus bizonytalanságát, megdöbbentő kiszolgáltatottságát.

Hogy mit kellett átélniük az örményeknek, ez egy magában véve is rémregény. A pusztulásnak milyen dantei köreit — oly nyugtalanító olvasmány, hogy éjjel veleálmodik az ember és sirva felriad. De ez a könyv első sorban a lélek szenvedéseinek, a lélek megpróbáltatásainak a könyve. A regény egyik rokonszenves figurája, a vallásos reformoktól irtózó Rifaat Berek aga ráeszmél, hogy „a legkegyetlenebb deportációs menet sem hat embertelenebbül, mint ez a világtól való elzártság és kitaszítotttság. Azt hiszi, sikerült megértenie, hogy a lelkiek szétrombolása több, gonoszabb minden testi gyilkosságnál. Nem egy egész nép kiirtása volt a szörnyűségek legrosszabbika, hanem, hogy isten gyermekeit semmisítették meg. Enver pallosa, amikor az örményekre sujtott, magát Allahot érte. Mert bennük is, mint minden emberben, Allah lakik, bár hitetlenek voltak is. Aki egy te-remtvény méltóságát megsemmisíti, az elpusztítja benne az alkotót is.”

Werfel mélységesen vallásos lény. Nem a tétéles vallás elvei szerint — a katolikus ember is éppen úgy megtalálja benne a maga számára kedves gondolat-sorokat, mint más hívő ember. De Werfel mégis a klasszikus zsidó gondolkodás eszméi szerint halad, az univerzálitás felé törekszik. Az örmény lázadók vezére, Gabriel Bagradian, aki szellemi hovatartozás tekintetében francia állampolgár, ennek kultrájában nőtt fel, francia nőt vett feleségül, amikor halni készül, ezeket mondja: Egy idő óta az a sziklaszilárd érzésem, hogy istennek valami szándéka van velem. Most Bagradian egész mélységében megismerte ezt a szándékot. Már nemcsak a szabadság és boldog bizalom, öröme áramlik keresztül rajta. Nem, valami egészen új érzés rohanja meg a lelkét. A természet fölötti összefüggés diadala, a szellemi sugár: az én életemet irányítják és ezért biztosítva van. Könnyedén széttárt karokkal vándorol tovább, nem érezve az utat... „Nem, — mondjuk mi is a szerzővel, — a lelken nem fog ki semmi erőszak. Olyan mélyre nem szurhat alá a spáhik lándzsája. A szenvedő lélek új erők forrásává válik” — és itt van Werfel regényének mélységes értelme.

A kifosztottság, az elzárttság, a megalázottság, a kisebbségi sorsba kerülttség, mint: erkölcsi erőforrás. Oda fenn, Mózes hegyén új kollektivumba tömörül az üldözött hétfalu. A fajilag, vallásilag elkülönbözött nép élet-halál harcában felfedezi önmagát, aktív lesz. Ha mindjárt negyven napra is, de megszületik Örményország, megszületik az emberiség is. Egy kereskedő nép új életformát vállal, amilyenre szükség van: harcos népnek kell lenni a harcos néppel szemben. A mózeshegyi közösség a megpróbáltatásban „közösség” lesz, önálló társadalom, közös szervvel, közös céllal. Nem megy könnyen. Az emberek a völgyből felhozták nemcsak élőmarháikat, buzakészletüket, de emberi gyarlóságait is. Önzők és irigykedők, hiuk és közömbösek. Emberek. A közösségi lélek lassan formálódik, az új élet öntő edénye csak nehezen alakítja ki a kényszerű együttműködés körvonalait. Ennek a grandiózus lélek formálásnak menetét szeszális beleérzéssel alakítja ki a szerző. Werfel itt művészetének legbensőbb titkaira tárl. Ennek az új, elkülönözésre, a maga lábán való megállásra kárhoztatott népnek a valóságát csak az találhatta ki, aki mindezt, más változatban, az ösztöneiben beágyazattan érzi, aki — zsidó. Ha akarom, a Mózes hegyén vergődő nép — amelynek a maga közösségi életével párhuzamosan halad külön egyéni sorsok komor pályája is — tulajdonképpen egy új Noé bárkája. Itt megtalálhatod az emberiségnek legkülönbözőbb típusait, az életmegnyilatkozások legkülönbözőbb orgonásait, a völgyben észlelhető társadalmi és szociális problémák minden szövevényét. Ami fenn történik, éppen annyira orchestrális, mint Thomas Mann Varázshegyén. De míg Thomas Mann testi „betegei” a varázshegy gyógymagasságában bizonyos rezignáltsággal az élet hiábavalóságaira eszmélnek rá, a Musa Dagh lakói testi erőfeszítettségükben küldetésük, szenvedésük, kárhozatuk istenes értelmét találják meg. Felismerik az áldozat misztériumát és ha a katolikus tan gyöker-gondolata az áldozat, akkor Werfel, a prágai zsidó pátricius család sarja keresztényebb még a Buddenbroock és Varázshegy keresztény írójánál is. (Mellesleg: a vallási gondolkodás mé-

lyebb régiókban nincs különbség zsidó, keresztény vagy mohamedán között. Nem véletlen, hogy a humanista Thomas Mann írói és emberi mivolta legérettebb szakaszában egy ó-testamentumi motívumokba szövődő Jákob-regényben leli fel kifejeződését.)

Werfel könyvének olvasása közben sokszor érezzük, hogy minő döntő szerepe van az erkölcsi erőnek. Feuchtwanger egy ízben nyilatkozott a cionizmusról és azt állította, hogy a cionizmus par excellence erkölcsi és szellemi probléma és a palesztinai zsidó egyetem az, amely jelképesen e mozgalom gócéban áll. A néphez kötöttség, feloldódás egy más népben, vagy szándékos és kényszerű leszakadás egy nép testéről, kijeggecsesedés és tömörülés faji vagy tradicionális alapon — mindez az erkölcsi erőnek a kérdése. Erkölcsi erők döntenek el a jogosultságát minden nép kristályosodási folyamatának. Ha a cionizmus valaha is megvalósítja álmát, nem a történelem logikája, hitleri üldözések vagy britt politikai érdekek, történelmi materializmus vagy más fejlődést meghatározó erővonalak hatása alatt teszi, hanem ezt az álmat **önmagából** termeli ki. Minden mozgalom annyit ér, amennyi aktív erkölcsi többletet a mozgalom hordozói belé visznek. Bizonyára ma, a háttörténelmi erjedések e válságos korszakában fontos egy zsidó ország vagy nevezzük így: zsidó népotthon megteremtése, de még fontosabb a zsidó ember megteremtése. Fontos a Jordán vizének, a holttenger vizének energiafelhasználása, az energiák villanyosítása, de még fontosabb a zsidó lélek holttengeréből kihalászni az erkölcsi megújódáshoz szükséges energiákat. Ha a világszemléletnek módja ebben az irányban alakul ki, a zsidó elkülönülés problémáját ismét felváltaná az emberi együttműködés örök problémája.

LION FEUCHTWANGER : DIE GESCHWISTER

Von Br. Vizepräs, IZSÓ DIAMANT, Cluj

Romane sind Zeitbilder, — wenn sie es sein können. Sie sind Spiegel der Zeit, wenn sie aus gutem Guss, wenn sie feingeschliffen sind und einen festen Amalgam als Untergrund erhalten. Feuchtwanger's Romane sind es immer und sogar Spiegel der **Jetztzeit** auch wenn ihre Geschichte fast 2000 Jahre zurückliegt, wie im „Jüdischen Krieg“ und von jüdischen Trotzköpfen von anno dazumal die Rede ist, und die heutigen gedacht sind, — auch wenn von „weissbeschulerten“ Wildlingen gesprochen wird und an Braunhemden gedacht wird, — auch wenn von den zartbesaiteten, feinen, klugen Rabbi Zakkai gesprochen wird und an einen gedacht wird der es sein möchte, und nicht werden kann. Der erste symbolische Zionist, der sich in Jabne eine kleine Universität, eine Talmud-Thora-Hochschule, im geistigen Zentrum wünscht, mit dem vorgefassten Ziel, mehr als bloß eine „Schule“ sein zu wollen: eine Fahne, eine Leuchte, ein Ort der Sehnsucht und ein Symbol der Zusammenhörigkeit auf ethischer Grundlage.

Feuchtwanger schuf bereits in seinem ersten grossem Werk, dem „Jud Süß“ ein Zeitbild, ein **Jetzt-Zeitbild**. Er schuf darin den Typus

des neuen geschichtlichen Romans, und im Helden selber den Typus (wie wenige wussten das, ahnten das!) den Typus des Nichtarischen Christen.

„Die Geschwister Oppenheim“ führten ihn über den „Erfolg“ und vom „Jüdischen Krieg“ weg, dessen zweiter Band demnächst erscheinen sollte, zu diesem eingestandener maassen Jetzt-Zeitbild, der voll überquellender Aktualität, frisch, ganz, wahr und schön ist! Ohne Übertreibungen und frei von Sentimentalitäten, nicht im Zorn und frei von Hass gegen das dritte Reich, — und bar jeder Voreingenommenheit für das eigene, leidende Volk. Das Werk muss lange in ihm gelebt haben, bevor es zur Welt kam, zu dem das „Zeitalter der Seeligkeit“, das dritte Reich, es berufen hat, — er muss diese Zeit kommen gesehen haben, er muss die Konsequenzen mit allen ihren Auswüchsen lange voraus geahnt haben, denn das Neugeborene erscheint vollkommen „ausgetragen“.

Und wer schreibt in Deutschland (und den anzuschliessenden Teilen) heute noch so ein schönes, feines, lauterer deutsch, wie Lion Feuchtwanger dessen Werke durch den Scheiterhaufen preisgekrönt wurden. Nietzsche ist tod (Leichenschändung auch seitens der Schwester, heisst nicht Auferstehung) Wassermann schied aus, und auch Freud beginnt es ihnen leicht zu machen. Hauptmann allerdings, — wenn das ein Leben ist — lebt noch (lever esclav als tod!) und Ewers, Johst, Bronnen, u. s. w. die sich, oder ihre Ahnen, auch die geistigen, sogar die in erster Reihe, verleugnen (Herr Bronnen sie dürfen sich ruhig weiter schämen, auch wenn es in der Wissenschaft für „Bett-nässen“ eine gesonderte Krankheits-Bezeichnung gibt), die, die haben es niemals gekonnt. Wie würde Schopenhauers Aufsatz „Über die Verhunstung der deutschen Sprache“ jetzt lauten, wäre es ihm gegönnt gewesen sich an „Mein Kampf“ deliktieren zu können!

Der Philologe in Feuchtwanger's Roman, Vogelsang, — von Lessing, Goethe und Schopenhauer nicht beschwert, und auch von Kantens Vernunft nicht angesteckt, zu dessen Königsberger Heimat, seine, die Tilsiter Wiege geografischgeschichtlich ja so nahe stand, geniesst dieses „Standard Werk“ in vollen Zügen und erhebt es zur Grundlage seiner erzieherischen Ethik. Er ist „Vorarbeiter“, „Schrittmacher“; er ist in schlechtem und — schlechterem Sinne, das was wir uns unter diesem Begriff vorstellen dürfen und müssen, — er ist das, was wir hinter diesen Namen, heraushören können: „Vogelsang, Hörnerklang tönt den Wald entlang“. Wir sind mitten im Urwald des Arminius, dem eine romantische Geschichtsmacherei, aller wahrer Geschichtsforschung zum Trotz — gegen Christus ausspielen will und zum Ideal des dritten Reiches erhebt. — Gegenüberstellungen auf der ganzen Linie. Auch Vogelsang selber wird dem feinfühlenden, verständigen, geschulten und schulenden Direktor Francois gegenübergestellt. Er (Francois) schneidet schlecht ab, wie alle zarter Besaiteten in diesem Roman. Gustav der schöngeistige Kaufmann des alten Möbelhauses, dem gewitzigterem Schwager gegenüber, der zynischer, aber auch klüger ist und „seine Pappenheimer“ besser zu kennen scheint, als all' die anderen, die an ein deutsches Vaterland an Gesetzesstreue, Moral, und was man sonst noch jetzt zum alten Plan-

der geworfen hat — glauben, um überhaupt leben zu können. Martin der geschäftstüchtige Bruder unterliegt dem „Bären“ gegenüber, — Berthold, sein vielgeliebter Sohn, die himmelanwachsende, tragische Gestalt des Romans, erliegt dem neuen Geist und dem von Vogelsang gründlich vorbereiteten durch Brunnenvergiftung verseuchten Schulgeist.

Der Fall Berthold wirkt tragischer, als der Gustavs, nicht bloß weil er aus besserem Holz geschnitzt scheint, sondern weil er aufrecht ging und deshalb über das ihm vorgesetzte Bein stolpern musste, weil er eine junge, aber entwickelte Individualität besass, die sich vor einem Vogelsang nicht beugen durfte, weil er ein Talent besass, zu einer Zeit, als das eine belastende Zeugenschaft abgab und weil er zum tragischen Opfer werden musste, das nicht durch ein Opferlamm abgelöst wurde. — In seinen guten Zeiten hatte Hauptmann im Michael Kramer... doch lassen wir das: die Zeiten sind einstweilen vorüber!

Doch was nicht vorüber ist und eine Zeit auch nicht werden kann, ist dieses Jetzt-Zeitbild, mit Ewigkeits-Zugen, dieser flammende Vorwurf, der in erzählender, zurückhaltender, bescheidener und gerechter Schreibart, ohne Übertreibung, in Sordino gehalten uns von jenem und jenen erzählt, die auszogen, nicht wie der Held des Märchens, sondern um das Grauen zu lernen, um es vergessen zu können.

Aber vorher den Opfern ein Denkmal setzt.

Uj zsidó társadalomtudományi folyóirat Erdélyben.

Ez év január havában egy új zsidó havi folyóirat indult meg Clujon, Az Ut, három száma jelent meg eddig, s köteleességet vélek teljesíteni, mikor az erdélyi zsidóságnak erről az új kulturális megnyilatkozásáról beszámolok szemlének hasábjain. A cionista mozgalomban a Hasomér Hacair ifjúsági szervezet üttött meg új hangot Erdélyben, mikor a „tisztá, osztályokon felüli cionizmust“ lehetetlennek találva, a cionizmusba szocialista eszméket és célkitűzéseket igyekezett átültetni, bizonyítva, hogy szocializmus és cionizmus nem összeegyeztethetetlen fogalmak. Ennek a felfogásnak ad hangot „Az Ut“ is, mely ha nem is minden cikkében, de általában komoly, objektív hangon igyekszik hirdetni a szocializmus és cionizmus szintézisét. Arra kíván rámutatni, főleg a szociológiai kutatás eszközeivel, hogy a szocializmusnak a zsidókérdésben a cionizmus az egyetlen konzek-

venciája, s hogy ez a szocialista-cionista mozgalom az igazi hordozója a galutban szükségseztűen deklasszálódó és pauperizálódó tömegek nemzetj felszabadulásának és a palesztinai önálló zsidó nemzeti lét megteremtésének.

Cikkei a zsidókérdés szociológiájával, a palesztinai valóságokkal, a palesztinai zsidó munkások életével, alkotásaival, programjával és célkitűzéseivel és a galut új zsidó nemzedékének útjával foglalkoznak. Analizálja a zsidó ifjúság jobb és bal felé való radikalizálódásának tévedéseit, s arra igyekszik rámutatni, hogy a zsidókérdés nem oldható meg, ha akár a népi, akár a szociális keret hanyagolódik el. Ideológiai tanulmányokon és kritikai megjegyzéseken kívül az új héber irodalom és kultúra alkotásait is ismertetni kívánja.

A megjelent első három szám természetesen nem elegendő annak megítéléséhez, hogy „Az Ut“ miként fogja betartani beígért programját. Néhány komoly cik-

ke mindenesetre alkalmas arra, hogy diszkussziókat váltson ki, s hogy arról győzze meg az olvasót, miszerint a szocialista-cionista mozgalom olyan jelenség, mely az erdélyi progressziven gondolkodó zsidóságban visszhangot fog kelteni.

„Az Ut” eddigi tartalmából a következőket emelhetjük ki: Társadalmi és pártharcok a cionista mozgalomban. A szocializmus teoretikusai és a zsidókérdés. Adatok az ujhéber irodalom szociológiájához.

Ebből a rövid tartalmi ismertetésből is megállapítható, hogy Az Ut olyan folyóirat, melyben minden érdeklődő zsidó új impulzusokat kap, hogy gondolkodjék és elmélyüljön, s még akkor is hasznos missziót tölt be, ha a vele egyet nem értők ellenmondását hívja ki. Új szín és új hang az erdélyi zsidó kultúréletben s ezért megérdemli, hogy támogatassák, s ezzel további megjelenését lehetővé tegyék.

Dr. Ligeti Sándor tv.

Az egység minden áron.

Elmondotta a „Chewra Kadischa” 1934 február 22-én tartott ünnepi vacsoráján dr. Löweinstein Lajos tv., a tg.-muresi „Avoda” Páholy elnöke:

— Összegyűltünk itt a fehér asztalnál, mint a „Chewra”-nak — ennek a legrégibb zsidó egyesületnek a tagjai, hogy ezzel is dokumentáljuk azt az együvértartozást, amely a szívünkben élő kegyeleti érzés és emberbaráti szeretet közösségénél fogva ebbe az egyesületbe tömörített bennünket. És ha végignézek az itt megjelentek nagyszámu. diszes gyülekezetén, örömmel állapítom meg, hogy itt látom városunk zsidóságának minden rendű és rangu, minden világnézeti tagját. Bizonyítéka ez annak, hogy bármilyen különbségek vannak is közöttünk a zsidóság hitéleti, népiségi és politikai természetű kérdéseit illetően — a kegyelet

és a könyörület érzései, a szenvedő, nélkülöző, sorsüldözött embertestvér, az özvegy és az árva iránt érzett részvét és támogatási készség összehoz bennünket. Nincs közöttünk nézeteltérés a tekintetben, hogy a reászoruló embertársat — hittestvért támogatni kell, meg kell menteni a sorsüldözés kétségbeesésbe kergető, megsemmisítő következményeitől. És ha jogos büszkeséggel állapítjuk meg zsidó fajtánknek ezt az általánosan elimert dicséretes tulajdonságát, nem emelül fel önkéntelenül gondolkodó agyunkban a kérdés: hát miért csak akkor nyilvánul meg ilyen imponáló módon a zsidó egység, amikor a könyörület gyakorlásáról van szó, miért hogy csak a könyörület érzésében van meg az a bűvös erő, amely a zsidó szívek harmónikus összedobbanását képes létrehozni!?! És ha már ez így van, miért nem látjuk meg végre, hogy mindannyian kivétel nélkül: gazdag, szegény, nemzeti érzésű, asszimiláns, hitű és hitetlen egyformán üldözöttek, bizonytalan sorsuak, küzködők és szenvedők vagyunk és reá szorulunk arra, hogy a magunk, a mindannyiunk sorsa iránti aggodás és részvét egybeforrasszon bennünket!

Avagy akad-e még most is józanul gondolkozó és tisztán látó zsidó ember, aki kétségbe vonná, hogy a zsidósághoz való tartozás egy olyan sorsközösséget jelent, amelytől nem mentesít még a zsidóság megtagadása sem, annál kevésbé olyan lényegtelen körülmények, hogy az egyikünk orthodoxnak nevezi magát, a másik neolognak; az egyik cionista, a másik asszimiláns; az egyik a népkisebbségi politika a másik a gazdanép politikai csoportjaihoz való csatlakozás híve. Ezek a kérdések lehetnek az egyén avagy kisebb-nagyobb csoportok pillanatnyi érdekei szempontjából számbajövő tényezők,

de a zsidóságnak, mint összességnek helyzete tekintetében kétségkívül alárendelt jelentőségűek és kimondhatjuk nyugodtan, hogy semmi esetre sem bírnak olyan jelentőséggel, hogy akármelyikre, mint egyedül célravezetőre és a problémáinkat véglegesen megoldóra esküdhetnénk.

Félreértések elkerülése érdekében szükségesnek tartom kijelenteni, hogy természetesen a legtávolabbról sincs szándékomban az említett irányzatok bármelyikének létjogosultságát kétségbevonni, avagy jelentőségüket lebecsülni, annyival kevésbé, mert hiszen magam is bizonyos csoport és irányzat híve vagyok. Csupán azt akarom leszögezni, hogy egyik vagy másik irányzathoz való tartozásunk, — egyik sem lévén egyedül üdvözítő — nem ok arra, hogy differenciákat támasszon, szakadást vagy pláne gyűlölséget idézzon fel közöttünk. Mindenek fölött áll az a megdönthetetlen igazság, hogy a valamennyiünket egyformán megsemmisítéssel fenyegető veszéllyel szemben az egyetlen biztos önvédelmi eszköz az „egység“. Ennek az egységnek a minél tökéletesebben való megvalósítására kell törekednünk. Nem jelenti ez az egység természetesen azt, hogy most már minden zsidónak akár hitéleti, akár világnézeti szempontból azonos felfogást kell vallania. Ez nemcsak lehetetlenség, de talán elhibázott dolog is volna. Jelenti azonban ez az egység a különféle felfogások közötti békés harmóniát, az egymás becsületos meggyőződésének tiszteltben tartását, jelenti a zsidó közügyeket érintő kérdésekben a jóhizműség és a becsületos szándék feltételezését, azok részéről is, akik ha más utakon és más eszközökkel, mint ahogyan mi azt helyesnek véljük, de önzetlenül munkálkodnak az összesség javáért. De különösen jelentenie kell ennek, az ilyen értelemben megvalósítan-

dó egységnek azt, hogy belső egyenlenségeinket ne vigyük ki és ne adjunk ezzel fegyvert ellenünk kezébe önmagunk ellen! És nem utolsó sorban szokjunk le arról a kárhözatos tulajdonságról, amely pathológiakusan tulfejlött kritikái érzékünk folyománya, értem alatta a mindig, mindent és minden áron való kritizálást, a makacs „csak azért is“ — az ő zsidó „dafke“ természetet, amely párosulva a betegséggig menő egyéni érzékenységgel és úgy nevezett „koved“ igényléssel, — nem hajlandó befelé semminő autoritást elismerni és tisztelni. A létért való küzdelem nemcsak az egyén számára, de a közösségnek is állandó harcot jelent és nekünk zsidóknak különösen kemény és nehéz harcot. A harcot a vezérek irányítják és a közkatonák tömegei vívják. Nem lehet sikeresen harcolni csupa vezérrel. A siker előfeltétele a fegyelem és engedelmesség. Kell, hogy a magunk választotta vezérek irányításának alá vessük magunkat. Legyünk fegyvelmezettek és a közös cél érdekében mondjunk le a saját egyéni elgondolásunk minden áron való érvényre juttatásáról. Csak így fog a valóságban is létrejöhetni a híres zsidó összetartás, amely egyelőre sajnós csak az ellenségeink képzeletében van meg, de amelyre ténylegesen soha még nagyobb szükségünk nem volt, mint éppen most!

A cseh disztrikt közgyűlése

A csehszlovákiai páholyok együttes nagygyűlést tartottak, amelyen több időszerű problémát vitattak meg. A nagyelnök tv. megnyitó beszédében üdvözölte a megjelenteket és hangoztatta, hogy a legnagyobb bizalommal és szeretettel kell a közös kérdéseket megvitatni.

A nagyelnök testvér beszámolt a múlt év végi német zsidók ügyében tartott londoni konfe-

renciáról, amely bizalmas jellegű volt. A bizalmas jelentésből kitűnt, hogy a londoni konferencia csak bevezető szakasza volt a szervezet együttműködésének. Beszámolt az európai nagypáholyok amsterdami munkaközösségi üléséről is, amelyen felvetették a zsidó világkongresszus ügyét és kimondották, hogy a világkongresszuson való részvétel kívánatos, de csak ha általános és nem pártpolitikai jellegű. Ami Zollschan tv. akcióját illeti, ismeretes, hogy a kiváló tudós fajkutató intézetet akar felállítani a zsidó fajkutatás elősegítésére (Tervezetét a Szemle egyik régebbi számában ismertettük). Dr. Ziegler exelnök tv., az akció céljaira ötvenezer csehkoronát azaz kétszázötvenezer lejt hozott fel és ez is mutatja, hogy a csehszlovákiai páholyokban még meszszebb mutató célokra is van áldozatkészség. Zollschan tv. egyelőre egy Sammelbuch kiadását tervezi és ezenkívül kívánatosnak tartja ankét megrendezését egy szociológia-antropológiai társasággal kapcsolatosan.

A német segélyakcióval kapcsolatosan bejelentés történt, hogy Szlovákia segélyteljesítménye dr. Stein akcióvezető tv. becslése szerint az egymillió csehkoronát meghaladja. Csehország többi tartománya természetesen külön folytatja az akciót. Bejelentés történt abban az irányban is, hogy eddig 180 menekült existenciáját átrétegezték a szükséghez képest. A csehszlovák iskolák nagy előzékenységet mutattak a zsidó menekültekkel szemben, így a bodenbachi technikai főiskola, hol zsidó menzát állítottak fel kizárólagosan a menekültek számára. Az átrétegezett foglalkozásukat Palesztinába akarják kivinni és miután megtörtént az anomália, hogy a szabályosan átrétegezeteknek nem akartak certifikátot

adni, a n.-elnök tv. ebben az ügyben a Jewish Agencyhez fordult, már eddig is némi eredménnyel.

A szubvenciók kérdésével kapcsolatosan megállapították, hogy a ruszinszkoí iskolák úsmételten ötvenezer korona segélyt kaptak.

A nagyelnök tv. bejelentette, hogy a csehszlovákiai páholyok területén új rituálé könyveket fognak megjelentetni német és cseh nyelven. Bejelenti továbbá, hogy a jugoszláviai nagypáholy most van alakulóban.

Következett dr. Stein nagykincstárnok tv. jelentése. Közölte, hogy a prágai zsidó muzeumnak ebben az évben is 1000 cseh korona segélyt adtak, hasonló összeget kapott a zsidó történelmi társaság is. A bécsi Hohe Warte vakok intézete, amelyben hat csehországi illetőségű zsidó talál elhelyezést, kérte a nagypáholy patronátusságát. Miután egy elhelyezett havi 550 cseh koronába kerül, ez negyvenezer csehkrona megterhelhetést jelentene állandóan. Egyelőre csak 1000 koronát szavaztak meg.

A nyelvi kérdéssel kapcsolatosan a következő határozatot hozták. A nyelv kérdése a páholyokban a megértés eszköze és nem politikum, ebben a szellemben kell hát kezelni a kérdést. A nagyelnök tv.-t felhatalmazták, hogy minden adminisztratív jellegű szabályozást saját hatáskörében vigyen keresztül. Végül több más kérdés letárgyalása után tárgyalták a Freundschaft-páholy javaslatát a testvéri segélynyújtás kiépítésére vonatkozólag. A javaslat öt pontot tartalmaz. Egyik pontja szerint legalább kétszázezer csehkrona értékben segélyalapot kell létesíteni, oly módon, hogy egyes testvérek három évi tartamra az összeg bizonyos hányadára garanciát vállalnak. Végül a geneálgomité összeállításáról tárgyaltak.